

From: "[REDACTED]" <[REDACTED]@nijmegen.nl>
Sent: 11/8/2024 3:33:55 PM
To: "[REDACTED]" <[REDACTED]@nijmegen.nl>
Cc:
Subject: FW: Onderzoeksrapport naar sluiting tippelzone in Utrecht

4.1.4

Van: [REDACTED]

Verzonden: woensdag 2 maart 2022 12:13

Aan: [REDACTED] ; [REDACTED] ; [REDACTED] ; [REDACTED] ; [REDACTED]

Onderwerp: Onderzoeksrapport naar sluiting tippelzone in Utrecht

Dag allen,

Hierbij het rapport over de sluiting van de tippelzone in Utrecht, opgesteld door IVO onderzoeksbureau in opdracht van de gemeente Utrecht. Wellicht kennen jullie het al, maar ik vond het wel interessant!

Groet! [REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

Gemeente Nijmegen

06 [REDACTED]

[REDACTED] [@nijmegen.nl](mailto:[REDACTED]@nijmegen.nl)

bereikbaar op maandag, dinsdag, woensdag en donderdag

Korte Nieuwstraat 6, 6511 PP Nijmegen

Postbus 9105, 6500 HG Nijmegen

Wanneer je Baan er niet meer is

Situaties en behoeften van sekswerkers rond de sluiting van de Utrechtse tippelzone

**Thomas Martinelli, Simone 't Hooft, Barbara van Straaten
en Gera Nagelhout**

februari 2022

Onderzoek
naar welzijn,
zorg &
verslaving

Rapportage

Colofon

Wanneer je Baan er niet meer is

Situaties en behoeften van sekswerkers rond de sluiting van de Utrechtse tippelzone

Auteurs:

Thomas Martinelli, MA

Simone 't Hooft, MA

Dr. Barbara van Straaten

Prof. Dr. Gera Nagelhout

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van de gemeente Utrecht

Den Haag, februari 2022

Onderzoek
naar welzijn,
zorg &
verslaving

IVO Instituut voor Onderzoek naar Leefwijzen en Verslaving

Koningin Julianaplein 10

2595 AA Den Haag

T +31 (0)70 302 84 56

E secretariaat@ivo.nl

W www.ivo.nl

Inhoud

Samenvatting	4
1. Inleiding en doel.....	6
2. Methoden	10
3. Resultaten.....	14
4. Ten slotte: boodschap aan de lezers	40
5. Conclusies en aanbevelingen.....	42

Samenvatting

Het onderzoek

Op 1 juli 2021, zo'n 35 jaar na de opening in 1986, sloot tippelzone 'de Baan' aan de Europalaan in Utrecht voorgoed. In 2018 startte de gemeente Utrecht met het opstellen van plannen op maat voor de sekswerkers, gericht op opleiding, werk, financiële zelfstandigheid en onafhankelijkheid. De gemeente wil weten hoe het de sekswerkers op de tippelzone in de periode voor en na de sluiting vergaat en meer inzicht in hun behoeften. Zo kan de gemeente de hulpverlening en de aansluiting ervan op de behoeften van de sekswerkers waar nodig verbeteren. Zij vroeg Onderzoeksinstituut IVO om de situatie en behoeften van de sekswerkers in kaart te brengen.

Centraal in dit kwalitatieve onderzoek staan de semigestructureerde interviews met sekswerkers die we in twee rondes voor en na de sluiting hielden. Het doel was om inzicht te geven in de situaties en behoeften van de respondenten rondom de sluiting van de tippelzone. Het onderzoek had daarnaast een actie-component: de gemeente vroeg de onderzoekers om dringende hulpvragen te signaleren en om deze met toestemming van de geïnterviewden door te geven aan de hulpverlening. Naast hulpgebruik en -behoeften, werden situaties op verschillende leefgebieden zoals werk en inkomen, de woonsituatie, (mentale) gezondheid, sociale relaties en hun plannen voor de toekomst in kaart gebracht. In de eerste interviewronde werden 17 sekswerkers geïnterviewd en 13 van hen werden nogmaals geïnterviewd. Daarnaast zijn vier betrokken hulpverleners geïnterviewd.

De bevindingen

Lockdownsituatie

De coronamaatregelen zorgden ervoor dat de tippelzone nog één maand open kon zijn vóór de definitieve sluiting. Dit had grote invloed op de situaties en behoeften van de respondenten. Voor sommige sekswerkers was de lockdown een periode van zelfreflectie waarin ze nieuwe plannen maakten. De lockdownperiode zorgde echter ook voor veel problemen. Doordat er geen geld verdiend kon worden, werden plannen in de war geschopt.

Baan en inkomen kwijt

Een aantal respondenten heeft naast inkomsten van de Baan een ander inkomen. Voor hen is de economische impact van de sluiting dus kleiner. Het hebben van andere inkomstenactiviteiten naast de Baan lijkt ook erg bepalend te zijn voor hoe de overige impact wordt ervaren. De meeste, volledig van de Baan afhankelijke, sekswerkers ervaren na de sluiting veel stress, hebben depressieve gevoelens en moeite om ander werk te vinden. De sekswerkers die naast de Baan een andere inkomstenbron hadden (zoals ander sekswerk, een parttimebaan of een uitkering) of die rond kunnen komen van het inkomen van hun partner, lijken de impact van de sluiting minder te voelen.

Hulpgebruik en -behoeften en communicatie

Een aantal respondenten is al langere tijd in beeld bij hulpverlening. Zij maken bijvoorbeeld gebruik van persoonlijke begeleiding (maatwerktrajecten), verslavingshulp, nachtopvang of financiële bewindvoering. We spreken ook een sekswerker die hulp krijgt van een persoonlijke coach bij een uitstaptraject. Toch geeft het merendeel van de respondenten aan geen gebruik te maken van hulp als we ze spreken vóór de sluiting. Dit is volgens sommigen niet aangeboden, terwijl ze het wel willen. Anderen willen pas hulp na de sluiting, en een aantal vrouwen wil al met al geen hulp. Na de sluiting bevestigen alle respondenten dat er hulp is aangeboden. Een aantal maakt daar sindsdien ook gebruik van.

Een persoonlijk telefoongesprek (of meerdere) met bijvoorbeeld de hulpverleners, overtuigt sommige sekswerkers om langs te komen bij de hulpverlening. De hulp waar de respondenten sinds de sluiting gebruik van maken varieert van psychische hulp en ondersteuning bij het zoeken naar werk, tot af en toe een praatje maken. We zien echter ook nog steeds onvervulde hulpbehoeften na de sluiting. Dit zijn enerzijds emotionele en psychische behoeften, zoals de mogelijkheid om met iemand (al dan niet een professional) te praten. En anderzijds praktische behoeften, zoals hulp bij het vinden van de weg op de arbeidsmarkt. Volgens sommige sekswerkers sluit het aanbod niet goed aan. Ze willen bijvoorbeeld het liefst zo snel mogelijk werken en zien er tegenop dat ze vaak eerst een (taal)cursus moeten doen, hiervoor vinden ze zichzelf bijvoorbeeld te oud. In enkele gevallen hebben de onderzoekers in de interviews met sekswerkers (nogmaals) aangegeven dat er hulp beschikbaar is. Deze langdurige en herhaaldelijke inzet op contact zoeken en hulp aanbieden lijkt in een aantal gevallen te helpen bij hulpacceptatie.

Toekomstperspectief

Als we kijken naar het toekomstperspectief van de sekswerkers dan is er een groep mét plannen en een groep die nog niet weet wat ze wil (of kan). De groep met toekomstplannen heeft ideeën over wat voor werk ze kunnen doen of zijn daar al mee begonnen. Bij bijna alle respondenten met toekomstplannen lijkt het echter niet makkelijk om hun plannen te realiseren. Degenen zonder plannen lijken op het moment van het tweede interview nog overweldigd te zijn door hun situatie, waardoor er geen ruimte is om na te denken over de toekomst. Bij sommigen is deze situatie ontstaan door de sluiting van de Baan en bij anderen was dit al eerder het geval vanwege hun situatie met bijvoorbeeld verslaving of dakloosheid.

1. Inleiding en doel

Op 1 juli 2021 werd tippelzone 'de Baan' aan de Europalaan in Utrecht definitief gesloten. De tippelzone heeft dan 35 jaar bestaan, na de opening in 1986. In het coalitieakkoord 2018-2022 van de gemeente staat dat, in aanloop naar de sluiting, "vanaf de zomer van 2018 wordt gestart met het opstellen van plannen op maat voor de sekswerkers, gericht op opleiding, werk en financiële zelfstandigheid en onafhankelijkheid. Hiermee scheppen we zowel voor de ontwikkeling van het gebied als voor de sekswerkers duidelijkheid." Om deze hulpverlening en de aansluiting ervan op de behoeften van de sekswerkers te verbeteren waar nodig, wenst de gemeente meer inzicht in deze behoeften en in hoe het de sekswerkers op de tippelzone in de periode voor en na de sluiting vergaat. Zij vroeg Onderzoeksinstituut IVO hier onderzoek naar te doen.

Waarom kwalitatief onderzoek?

Beleidskeuzes worden mede bepaald door het beeld dat beleidsmakers hebben van het leven en gedrag van burgers. Dit is één van de redenen dat ervaringen van burgers steeds meer aandacht krijgen, bijvoorbeeld onder de noemer 'menselijke maat'. Voor sommige groepen burgers is een beeld echter lastig te vormen. Bijvoorbeeld omdat hun leefwereld ver afstaat van het normbeeld in de samenleving of ver van de leefwereld die beleidsmakers kennen van zichzelf en hun omgeving. Het kan ertoe leiden dat deze burgers niet gehoord worden of anders behandeld worden door medewerkers van uitvoeringsinstanties. Zo stelt het College voor de Rechten van de Mens dat de bejegening en behandeling van mensen in kwetsbare situaties een terugkerend pijnpunt is. Het wordt ervaren als 'respectloos, vooringenomen en zonder aandacht voor hen als persoon'.

Het kwalitatieve onderzoek biedt inzicht in de levens van de sekswerkers rondom een voor hen ingrijpende gebeurtenis: de sluiting van hun werkplek. Dit onderzoek is daarmee een hulpmiddel om het verhaal achter de cijfers en beleidskeuzes te begrijpen. Informatie over het aantal sekswerkers dat van hulp gebruikt maakt of dat ander werk vindt geeft belangrijke inzichten, maar het doet geen recht aan de verscheidenheid aan leefwerelden waarin dit zich afspeelt en het verloop. Het rapport bevat om die reden veel rijke en contextgevoelige quotes. Deze zijn essentieel om recht te doen aan de impact die de sluiting van de tippelzone had op de sekswerkers en om invoelbaar te maken hoe zij het hulpaanbod van de gemeente ervaren.

Dit kwalitatieve onderzoek beschrijft de verscheidenheid aan situaties en behoeften van de sekswerkers die zijn geïnterviewd op de Baan in Utrecht. De resultaten bieden dus geen basis om uitspraken te doen over deze groep als geheel, want het geeft geen representatief beeld van 'de sekswerker' op de Baan (zie ook 'Methoden'). De resultaten geven wel een goede indruk van verschillende situaties die zijn ontstaan rondom de sluiting van tippelzone en hoe het hulpaanbod is ervaren door de sekswerkers die vlak voor de sluiting nog op de Baan werkten. Deze indruk plaatsen wij in de bredere context van hun levens. Hierin zijn overeenkomsten en patronen te herkennen, maar het is belangrijk om oog te houden voor individuele verschillen.

1.1 Doelstelling en onderzoeksvragen

Het doel van dit onderzoek is om inzicht te geven in de situaties en behoeften van sekswerkers op de tippelzone voor en na de sluiting van de tippelzone. Centraal in de onderzoeksaanpak staan kwalitatieve interviews met sekswerkers.

De onderzoeksvragen zijn:

1. Wat is de situatie van de sekswerkers rond de sluiting van de tippelzone op de leefgebieden wonen, werk, opleiding en inkomen, gezondheid (psychische en lichamelijke gezondheid, verslaving), sociale relaties en dagbesteding?
 - a. Hoe is de situatie in de periode waarin de tippelzone gesloten was vanwege coronamaatregelen?
 - b. Hoe is de situatie voor de sluiting van de tippelzone?
 - c. Hoe is de situatie na de sluiting van de tippelzone?
2. Wat vinden de sekswerkers van de communicatie en informatie over de sluiting van de tippelzone?
3. Van welke hulp of begeleiding van instanties maken de sekswerkers voor en na de sluiting van de tippelzone gebruik?
 - a. Indien wel gebruik gemaakt van hulp: van welke hulp wordt gebruik gemaakt? Hoe wordt dit ervaren?
 - b. Indien geen gebruik gemaakt van hulp: waarom hebben zij geen gebruik gemaakt van de hulp?
 - c. Hebben de sekswerkers bepaalde hulp of begeleiding gemist?
 - d. Wat gaan ze missen van de tippelzone en hoe kan dit gemis worden ondervangen?
4. Hoe kijken zij aan tegen hun toekomst wat betreft hun sekswerk?
 - a. Voor welke sekswerkers geldt dat zij (willen) stoppen met sekswerk? Welke begeleiding of ondersteuning hebben zij daarbij nodig? Op welke terreinen? Welke drempels ervaren zij om die begeleiding te krijgen?
 - b. Voor welke sekswerkers geldt dat zij sekswerk (willen) blijven doen en op welke wijze? Wat verwachten zij hiervan? Hebben zij zicht op eventuele (veiligheids)risico's die hiermee gepaard kunnen gaan? Weten zij welke hulp zij kunnen inschakelen indien nodig?
 - c. Wat zijn de ervaringen met andere wijzen van sekswerk toen de tippelzone gesloten was in verband met de coronamaatregelen? Hoe schatten zij de (veiligheids)risico's van andere wijzen van sekswerk in?

1.2 Achtergrondinformatie

De tippelzone aan de Europalaan is in 1986 opgericht vanuit het oogpunt van volksgezondheid en veiligheid. Straatprostitutie was toen nog illegaal en zorgde voor overlast en onveilige situaties. Door een herkenbare locatie aan te wijzen, werd er een veilige en controleerbare situatie gecreëerd voor de sekswerkers, de omgeving, klanten en hulpverleners. Bij de tippelzone kwam een Huiskamer Aanloop Prostituees (HAP), een huisartsensprekruur (in dezelfde huiskamer) en (twee jaar later, in 1988) afwerkplekken.

Tippelen werd dagelijks tussen 19:00 uur en 02:00 uur toegestaan op het zuidelijke deel van de Ventweg van de Europalaan. Klanten kwamen met de auto en reden, na een afspraak met de sekswerker, naar de afwerkplekken aan de Kanaalweg.

In de HAP waren altijd twee medewerkers van de Belle Hulpverlening aanwezig. Twee dagen per week was er ook het artsensprekruur. De HAP was een laagdrempelige inloopvoorziening waar sekswerkers terechtkonden met vragen over bijvoorbeeld veilig werken, soa's en zwangerschap. Er konden ook spuiten gewisseld worden in de jaren dat heroïnegebruik nog veel voorkwam en er was koffie en thee, een toilet en een douchevoorziening. HAP-medewerkers konden bij complexe hulpvragen doorverwijzen.

In maart 2020 treft de tippelzone hetzelfde lot als vele contactberoepen in Nederland en wordt het gesloten vanwege coronamaatregelen. In juli 2020, wanneer de besmettingen teruglopen, mag de tippelzone weer open. Dit duurt tot 15 december 2020. Daarna volgt weer een periode waarin de tippelzone dicht is vanwege coronamaatregelen. Ten slotte is de tippelzone nog één maand geopend vanaf 1 juni, waarna deze voorgoed sluit. Figuur 1

geeft een chronologisch overzicht van de gebeurtenissen op de Baan en laat zien wanneer ons onderzoek daarin heeft plaatsgevonden.

Ondersteuning door de gemeente

De gemeente Utrecht heeft zelf beschreven welke inzet zij hebben gepleegd om ondersteuning te bieden aan de sekswerkers voorafgaand en na aan het besluit tot sluiting van de tippelzone in 2018. Deze informatie is beschreven in het kader hieronder. Hierin is te zien dat de gemeente veel heeft ondernomen. Het is echter geen doel van het huidige onderzoek om een beleidsevaluatie van deze maatregelen te doen.

Consultatie en informatie

Gedurende het proces van het locatieonderzoek voor verplaatsing van de tippelzone tot en met de sluiting van de tippelzone (2017 – 2021) zijn de sekswerkers van de tippelzone op verschillende manieren geconsulteerd, geïnformeerd en benaderd. Zij zijn geconsulteerd over wat zij belangrijk vonden bij het zoeken naar een nieuwe locatie tijdens speciale bijeenkomsten. In een bijeenkomst met de wethouder zijn de sekswerkers geïnformeerd over het besluit dat verplaatsing niet mogelijk bleek. Later werden zij opnieuw geïnformeerd toen tot sluiting werd besloten. Deze bijeenkomsten werden wisselend bezocht.

Ervaringsdeskundigheid

In de aanloop naar de opdrachtformulering voor maatwerkplannen, is gesproken met ervaringsdeskundigen over wat zij belangrijk vinden in de begeleiding naar een leven zonder tippelzone. Ook is gekeken naar ervaringen uit andere steden en zijn de leerpunten overgenomen: denk aan de keus voor maatwerk en een lange aanlooptijd, zodat mensen de tijd krijgen om na te denken over de toekomst en stappen te zetten. Ook genoemd werd het belang van ervaringsdeskundigheid. Zowel De Participatieformule als Belle Hulpverlening werk(t)en met ervaringsdeskundigen in hun team.

Maatwerk- of toekomstplannen

In 2018 besloot de gemeente Utrecht om sekswerkers de mogelijkheid te bieden om zich voor te bereiden op de sluiting van de tippelzone met plannen op maat, gericht op alle levensgebieden: bijvoorbeeld opleiding, werk, financiële zelfstandigheid en onafhankelijkheid. In deze plannen stonden de wensen en behoeften van de individuele sekswerkers centraal. De Participatieformule kreeg de opdracht om sekswerkers hierbij te begeleiden. Voor sekswerkers die hulp en ondersteuning op andere terreinen nodig hadden werden de prostitutiehulpverleningsorganisatie Belle van De Tussenvoorziening en Jellinek Verslavingszorg intensiever betrokken.

In januari 2019 zijn twee avonden georganiseerd op een locatie tegenover de tippelzone om de sekswerkers die dat wilden, in de gelegenheid te stellen om kennis te maken met mensen van De Participatieformule en vragen te stellen aan de gemeente. Tolken waren aanwezig voor anderstaligen. Omdat niet iedereen via deze bijeenkomsten bereikt werd, is deze informatie ook schriftelijk via de huiskamer verspreid en hebben medewerkers van Belle en De Participatieformule de sekswerkers gedurende 2019-2021 hier steeds weer over benaderd. Ook de vergunningmedewerkers van de gemeente, die alle sekswerkers jaarlijks spraken bij de verlenging van hun vergunning, voerden het gesprek hierover. De Participatieformule was wekelijks één à twee avonden op de Baan om sekswerkers aan te spreken en te informeren over de mogelijkheden. Vrijwilligheid bleef daarbij altijd het uitgangspunt. Gedurende de coronapandemie is deze werkwijze deels op een andere locatie voortgezet en deels via telefoon, mail en app uitgevoerd.

Cursusaanbod

Er zijn gedurende ongeveer een jaar wekelijks gratis laagdrempelige taallessen aangeboden, voorafgaand aan openingstijden van de Baan op een locatie tegenover hun werk. Waar gewenst en nodig konden mensen doorstromen naar taallessen waar officiële certificaten konden worden behaald. Informatie over de taallessen is in drie talen schriftelijk verspreid. Belle en De Participatieformule hebben de sekswerkers hier persoonlijk op geattendeerd.

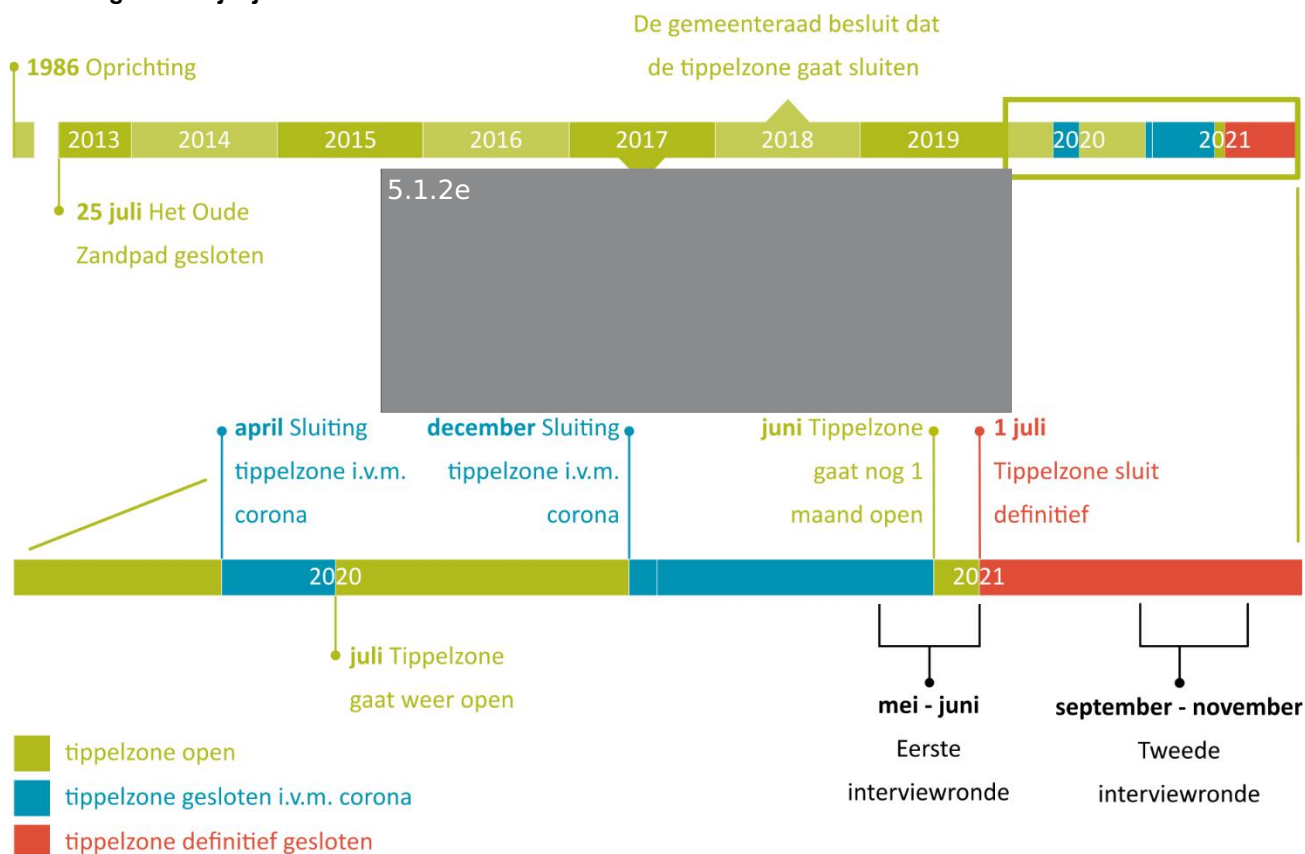
Persoonlijke benadering

De wethouders zijn meerdere keren langs geweest om mensen persoonlijk te spreken, te horen wat er speelde en er zijn tijdens corona rondom de definitieve sluitingsperiode online spreekuren met de wethouder georganiseerd speciaal voor deze groep. Deze spreekuren werden goed bezocht.

Coronaperiode

Tijdens de twee sluitingen van de zone is tevens hard gewerkt vanuit de hulpverlening (Tussenvoorziening, bemoeizorg en De Participatieformule) om ondanks de sluiting continuïteit van opvang, ondersteuning en hulp te kunnen blijven bieden. Zo zijn bijvoorbeeld de diensten van de huiskamer overgeheveld naar de bezoekslocatie van Belle aan de Vleutenseweg, bleven hulpverleners de sekswerkers actief benaderen en werd er een filmpje door de wethouder opgenomen en gedeeld.

Figuur 1: Tijdlijn

2. Methoden

Dit onderzoek is een longitudinaal kwalitatief onderzoek met twee metingen. We hielden voor en na de sluiting van de tippelzone semigestructureerde interviews met sekswerkers. Daarnaast voerden we korte, informele gesprekken met hulpverleners. Hieronder beschrijven we deze gebruikte methoden.

2.1 Interviews met sekswerkers

Om meer zicht te krijgen op het perspectief van de sekswerkers, hielden we semigestructureerde interviews met hen. We hebben geprobeerd om alle vergunde sekswerkers te interviewen. Bij de start van het onderzoek waren er nog 48 personen met een vergunning. Het was niet bekend of alle vergunninghouders nog werkten of van plan waren weer te gaan werken als de tippelzone - die tijdelijk gesloten werd vanwege de coronamaatregelen - weer open zou gaan. Volgens de Raadsbrief Stand van Zaken Tippelzone (van juli 2020) was met de meeste vergunninghouders op dat moment contact en hadden alle sekswerkers een vorm van hulp of ondersteuning.

In totaal interviewden we 17 sekswerkers in de eerste ronde vóór de sluiting van de tippelzone, van wie we 13 sekswerkers drie tot vijf maanden later na de sluiting van de tippelzone een tweede keer interviewden. De eerste interviewronde vond plaats tussen 27 mei en 25 juni 2021. Eén sekswerker interviewden we in deze ronde vlak na de sluiting van de tippelzone in juli, vanwege een vertraagde reactie op een wervingsmail. De tweede interviewronde vond plaats tussen 16 september en 26 november 2021.

Werving

We vierven de sekswerkers op verschillende manieren. Zo hebben we een flyer met de belangrijkste informatie over het onderzoek via een medewerker van Belle Hulpverlening verspreid in een WhatsApp-groep waar veel sekswerkers in zitten. Ook hebben we Belle Hulpverlening gevraagd deze flyer op te hangen en uit te delen op locaties waar sekswerkers komen, waaronder de huiskamer op de tippelzone. Daarnaast heeft één van de onderzoekers over het onderzoek verteld tijdens een zogenoemd Vinger Aan de Pols (VAP+)-overleg. Dit is een overleg waarin verschillende hulpverleners samenkomen die met de sekswerkers van de Baan te maken hebben. Hij vroeg de aanwezigen om het onderzoek onder de aandacht van hun cliënten te brengen. Ten slotte hebben we een wervingsmail gestuurd naar verschillende hulpverleners die sekswerkers individueel begeleiden. Deze wervingsmethoden leverden in totaal drie interviews op.

14 sekswerkers hebben we ter plaatse op de tippelzone geworven. We bezochten de Baan zes avonden, waarvan drie avonden met twee onderzoekers en drie avonden met één onderzoeker. Tijdens deze avonden benaderden we steeds alle aanwezige sekswerkers (die we nog niet gesproken hadden) voor een interview. We bezochten de tippelzone op zowel doordeweekse- als weekendavonden en deden dit op verschillende tijdstippen tussen 19:00 uur en 01:00 uur. De meeste sekswerkers die we benaderden wilden deelnemen. Twee personen gaven aan niet te willen meedoen. Nog twee anderen wilden wel meedoen, maar konden door omstandigheden uiteindelijk niet meer geïnterviewd worden. Deze korte memo van één van de onderzoekers geeft een beeld van hoe we sekswerkers benaderden en interviewden:

Ik heb haar op de tippelzone aangesproken: "Hoi, mijn naam is X, ik ben een onderzoeker. Hoe gaat het vanavond? (..) We zijn hier om wat interviews te doen. Ik zou graag even met je praten over de sluiting van de Baan als je tijd hebt. Er staat ook een vergoeding tegenover, voor je tijd." Ze geeft aan niet te willen meewerken, maar later komt ze toch naar de huiskamer en vraagt ze naar het interview. Ze ziet er heel verzorgd uit. In het begin geeft ze de indruk ongeduldig te zijn of er geen zin in te hebben, maar tijdens het gesprek wordt dat minder. - Woensdag 23 juni 2021, tussen 19:00 en 23:00 uur

Eén van de geïnterviewde sekswerkers is al een jaar niet meer actief op de Baan op het moment dat wij haar interviewen in de eerste ronde. Tijdens het onderzoek hebben we geprobeerd contact te krijgen met andere sekswerkers die niet meer op de tippelzone werken. De opdrachtgevers van de gemeente Utrecht en medewerkers van Belle Hulpverlening hielpen ons hierbij. Een uitvraag onder zeven hulpverleners (van verschillende organisaties) leverde echter geen nieuwe interviews op met sekswerkers die niet meer op de Baan werken.

Hoewel we ons in de werving richtten op sekswerkers met een vergunning, bleken achteraf twee sekswerkers die niet te hebben. Omdat beide sekswerkers ruime ervaring met het werken op de Baan hebben, nemen we hen wel mee in de resultaten.

Representativiteit

We vermoeden, mede op basis van toetsende gesprekken met hulpverleners, dat de groep sekswerkers die we interviewden in de eerste ronde grotendeels representatief is voor de groep sekswerkers die tot de sluiting op de Baan werkte. Het deel vergunde sekswerkers dat al eerder voor de sluiting stopte met werken op de Baan is waarschijnlijk minder vertegenwoordigd. We spraken slechts één sekswerker die al een jaar niet meer op de Baan werkte. Eén hulpverlener geeft aan dat relatief veel sekswerkers met een verslaving de laatste periode tot de sluiting niet meer op de Baan verschenen. Desondanks interviewden we twee sekswerkers met een verslaving. Er zijn verder verschillende sekswerkers die na de tijdelijke sluiting vanwege de coronamaatregelen niet meer teruggekeerd zijn op de Baan. Hulpverleners denken dat dit komt door gevoelens van onveiligheid (in verband met besmettingsrisico) of dat ze een andere baan of toekomstplannen hebben. Eén hulpverlener zegt te zien dat vooral de oudere sekswerkers in coronatijd gestopt zijn. De leeftijd van onze respondenten is tussen de 41 en 63 jaar.

In de tweede meting weigerden twee sekswerkers het interview en konden we twee andere sekswerkers niet meer bereiken. Degenen die uitvielen verschillen op veel kenmerken van elkaar (zoals leeftijd, afkomst, hoeveel dagen ze werkten op de Baan, of ze kinderen hebben en of ze daarnaast een inkomen hadden). Het was dus niet een bepaalde type sekswerker dat uitviel. Drie van de vier scoorden een 'ernstig verhoogde kans op angst of depressie' in de K10 (zie pagina 11 voor toelichting). Mogelijk waren zij vóór de sluiting psychisch kwetsbaarder dan de sekswerkers die we in de tweede ronde spraken. We kunnen niet met zekerheid vaststellen of de groep sekswerkers in de tweede ronde minder of niet representatief is voor de groep die tot vlak voor de sluiting op de Baan werkte.

Interviews vóór de sluiting

Veertien interviews vonden plaats op de Baan, in de artsenkamer of de andere afgesloten ruimte in de huiskamer van de tippelzone. Drie interviews vonden plaats op een andere locatie: één bij de geïnterviewde thuis, één op een inlooplocatie van Belle Hulpverlening en één op een woonvoorziening. Bij alle interviews waren alleen de respondenten zelf en de onderzoekers aanwezig.

De geïnterviewden tekenden voorafgaand aan de interviews een toestemmingsverklaring. Acht interviews hielden we in het Nederlands, acht in het Spaans en één in het Engels. Na afloop ontvingen de geïnterviewden een vergoeding van 20 euro. De duur van de interviews varieerde van ruim 20 minuten tot bijna 90 minuten.

Onderwerpen

Op de topiclijst stonden de volgende onderwerpen:

- achtergrondinformatie;
- werken op de tippelzone;
- werk en inkomen;
- woonsituatie;
- verslavingsproblematiek;
- psychische problematiek;
- gezondheid;
- sociale relaties;
- en toekomst.

Om psychische klachten in kaart te brengen, gebruikten we de Kessler-10 vragenlijst (K10). Dit is een vragenlijst voor screening van angst en depressie. De K10 bestaat uit tien vragen over de psychische gesteldheid in de afgelopen vier weken. Eén van de vragen is bijvoorbeeld: 'Hoe vaak voelde u zich somber of depressief?'

Interviews na de sluiting

We benaderden de meeste sekswerkers voor het tweede interview door hen te bellen en/of een bericht via WhatsApp te sturen. Met twee personen maakten we een afspraak via een hulpverlener. Twee sekswerkers gaven telefonisch aan niet meer te willen meewerken. De één omdat ze 'ziek en druk' is en de ander omdat ze het gevoel heeft 'alles al verteld te hebben'. Twee andere sekswerkers namen hun telefoon niet op en reageerden niet op onze WhatsApp-berichten. In deze twee gevallen hebben we minstens drie pogingen (tot contact leggen en/of het maken van een afspraak) gedaan.

De interviews vonden plaats op locaties die de sekswerkers zelf voorstelden, waaronder bij hen thuis, in een café en bij een inlooplocatie van Belle Hulpverlening. Ook bij deze interviews waren alleen de respondenten zelf en de onderzoekers aanwezig.

De sekswerkers tekenden wederom een toestemmingsverklaring en ontvingen ditmaal 30 euro vergoeding. De interviews duurden zo'n 20 minuten tot ruim een uur.

Bij twee sekswerkers konden we niet het hele interview afnemen. Als we hen benaderden, vertelden ze wel over hun situatie, maar het lukte niet om een afspraak voor een interview te maken. Ze vonden het goed om via de telefoon (en WhatsApp) wat vragen te beantwoorden. Omdat dit waardevolle informatie betreft, nemen we deze informatie mee in het huidige rapport. De betreffende sekswerkers weten hiervan. We gaven hen ook de interviewvergoeding van 30 euro.

Onderwerpen

Voor de interviews in de tweede interviewronde pasten we de vragenlijst iets aan. Dezelfde thema's en leefgebieden kwamen voorbij, maar dit keer vroegen we (daar waar relevant) ook naar eventuele veranderingen sinds de sluiting van de Baan.

Bijzondere rol onderzoekers

De onderzoekers namen naast de rol van interviewer ook een andere rol op zich. In overleg met de opdrachtgever en de betrokken hulpverleners kregen zij namelijk de opdracht om directe of onbeantwoorde hulpbehoeften van sekswerkers te signaleren. Deze rol was mogelijk omdat de onderzoekers een vertrouwensband met de sekswerkers hadden opgebouwd in de eerste interviewronde. Als de geïnterviewden dat wilden, brachten de onderzoekers hen in contact met Belle Hulpverlening. In drie gevallen vroegen de sekswerkers uit zichzelf om hulp en in één geval stelde de onderzoeker voor om met hulpverlening te praten.

Wij vermoeden dat de bijzondere rol van de onderzoekers geen of nauwelijks invloed heeft gehad op de resultaten, omdat wij deze rol niet van tevoren kenbaar hebben gemaakt

richting de sekswerkers en dit alleen ter sprake kwam als er een dringende hulpvraag was. In de resultaten van dit rapport zijn we transparant over wanneer naar hulp is doorverwezen en wanneer dit is aangeboden door de onderzoeker.

2.2.Toetsende gesprekken met hulpverleners

Na de eerste ronde interviews met de sekswerkers hebben we korte gesprekken gevoerd met drie hulpverleners van Belle en Jellinek en één sociaal verpleegkundige van de gemeente. Doel van deze gesprekken was om te toetsen of de groep sekswerkers die wij hebben gesproken volgens hen representatief is. Daarnaast legden we hen een aantal voorlopige resultaten voor ter verificatie.

2.3 Analyse

Aan de hand van geluidsopnamen en aantekeningen zijn alle interviews uitgewerkt tot interviewverslagen. Daarnaast schreven we voor elk interview een korte memo met indrukken van de onderzoeker en contextuele informatie. Deze memo's hielpen bij het analyseren van de interviews omdat de onderzoekers zich hierdoor beter in de situatie van het interview konden verplaatsen. Voor de analyse van de interviews maakten we gebruik van het analyseprogramma NVivo. Eén van de onderzoekers codeerde de uitgewerkte verslagen na afstemming met een tweede onderzoeker. Na deze codeerronde werden de codes ingedeeld onder de relevante topics van de onderwerpenlijst van de interviews. Binnen die topics werden vervolgens thema's herkend die zijn uitgewerkt in de resultaten. De uitkomsten zijn steeds met alle betrokken onderzoekers besproken. Antwoorden op de gesloten vragen zijn weergegeven in tabellen.

3. Resultaten

3.1 Kenmerken van sekswerkers

De meeste respondenten (in beide interviewrondes) geven aan biologisch geboren te zijn als vrouw. Vijf sekswerkers in de eerste interviewronde zijn transvrouw. In de tweede interviewronde zijn drie van de 13 respondenten transvrouw. Op één sekswerker na werkten allen tot de sluiting op de tippelzone. Een andere sekswerker werkte er in maart 2020, net voor de eerste lockdown, voor het laatst. De onderstaande tabel geeft een overzicht van de kenmerken van de geïnterviewde sekswerkers.

Tabel 1. Kenmerken van de sekswerkers (N=17)

	Alle sekswerkers*	Sekswerkers die <u>niet</u> geïnterviewd werden in ronde 2
Aantal geïnterviewde sekswerkers	17	4
Leeftijd	41-63 jaar	42-60
Aantal jaren werkzaam op de Baan	7-30 jaar, gemiddeld 14 jaar	13-30 jaar, gemiddeld 20 jaar
	Aantal sekswerkers	Aantal sekswerkers
Geboorteland		
Ecuador	9	2
Nederland	4	-
Roemenië	3	2
Duitsland	1	-
Woonplaats		
Amsterdam	6	2
Utrecht	5	-
Rotterdam	3	1
Den Haag	1	1
Haarlem	1	-
Nieuwegein	1	-
Woonsituatie		
Eigen woning	12	4
Woning van partner	2	-
Woonvoorziening	1	-
Dakloos	2	-
Opleiding		
Basisschool	9	2
Middelbare school	3	-
Mbo	1	-
Buitenlands diploma	4	2
Inkomen		
Alleen uit sekswerk	8	1
(Ook) ander inkomen	9	2
Inkomen van huisgenoot	6	1
Geen (eigen) inkomen	0	-
Schulden		
Ja	5	1
Nee	12	3
Verslaving		
Ja	3	-
Nee	14	4
Partner		
Ja	8	2
Nee	9	2

Kinderen		
Ja	10	2
Nee	7	2

*Alle sekswerkers die in de tweede interviewronde zijn geïnterviewd, zijn ook in de eerste interviewronde geïnterviewd.

Tabel 2. Kenmerken van sekswerkers in interviewronde 1 en interviewronde 2 (N=13)

	Interviewronde 1*	Interviewronde 2
	Aantal sekswerkers	Aantal sekswerkers
Woonsituatie		
Eigen woning	8	8
Woning van partner	2	2
Woonvoorziening	1	1
Dakloos	2	2
Inkomen		
Alleen uit sekswerk	5	3
Sekswerk plus ander inkomen	7	6
Alleen ander inkomen	1	3
Geen (eigen) inkomen	0	1
Schulden		
Ja	4	5
Nee	9	8
Verslaving		
Ja	3	3
Nee	10	10
Partner		
Ja	6	7
Nee	7	6
Kinderen		
Ja	8	8
Nee	5	5

*Alleen geïnterviewden die in beide interviewronden werden geïnterviewd zijn in deze tabel opgenomen.

3.2 Lockdownperiode

In de periode van 15 maart tot 17 juli 2020 en van 15 december 2020 tot 1 juni 2021 was de Baan gesloten op last van de landelijk ingevoerde coronamaatregelen. We vroegen de sekswerkers hoe zij die periode ervaren en hoe hun situatie er in deze periode uitzag.

Voor één sekswerker was de combinatie van de aankomende sluiting van de Baan, de coronapandemie en het gevoel dat haar kind een bepaalde levensfase had bereikt reden om haar leven flink te veranderen. Met hulp van de gemeente Utrecht en een coach deed ze een opleiding voor een praktisch beroep. Een andere sekswerker ging in die periode ook nadenken over een ander leven en een andere baan, maar wil daar pas concreet aan werken als de tippelzone gesloten is.

Veel anderen ervaren de periode waarin de Baan gesloten was door coronamaatregelen veel negatiever: "het was verschrikkelijk" (respondent 12). Het zorgde voor veel stress en het dwarsboomde de plannen die sommige sekswerkers hadden gemaakt voor de toekomst.

“Corona heeft al mijn plannen in de war geschopt. Mijn plan was om na de sluiting in Ecuador te blijven en niet meer terug te komen naar Nederland. Maar we zijn nu anderhalf jaar verloren waarin ik niet kon werken. Het geld waarop ik wel had gerekend kon ik niet verdienen.” - Respondent 10

Eén sekswerker kreeg last van psychische problemen waarvoor ze binnenkort in therapie gaat bij een psycholoog:

“Mijn economische situatie veranderde veel en daarnaast kreeg ik ook last van depressie. [...] Ik heb veel problemen door corona en in mijn land zijn drie mensen die ik ken gestorven aan corona.” - Respondent 8

Een andere sekswerker miste vooral de gezelligheid in deze periode:

“Nou ja, je mist je gezelligheid, je bakkie koffie, je praatje...” - Respondent 5

Inkomen tijdens de lockdown

Een daling van inkomsten was in deze periode de grootste verandering voor de sekswerkers. Hoe ze rondkwamen, varieerde. De volgende (combinaties van) inkomstenbronnen werden genoemd:

- Leven van inkomen partner/familie, geen sekswerk (6x)
- Thuisontvangst van vaste klanten (bij sekswerker thuis) (4x)
- Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo) (3x)
- Andere inkomsten, ander werk (geen sekswerk) (2x)
- Leven van spaargeld (2x)
- Sekswerk via een online escortplatform (1x)
- Bij vaste klant aan huis werken (1x)
- Met vaste klanten buiten of in de auto afspreken (1x)

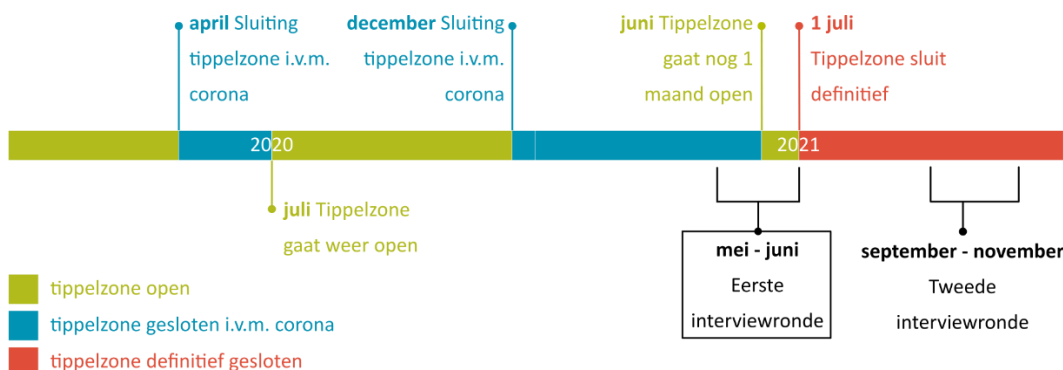
Een deel van de sekswerkers vond het moeilijk dat ze niet meer financieel onafhankelijk zijn. Ook als ze rondkomen samen met hun partner:

*“Het is voor mij moeilijk om zo afhankelijk te zijn, dat wil ik ook niet.”
- Respondent 7*

3.3 Situatie vóór de sluiting

In dit gedeelte beschrijven we de situatie van de sekswerkers uitgesplitst naar verschillende leefgebieden ten tijde van de eerste interviewronde: vlak vóór de sluiting van de Baan.

Figuur 2. Tijdlijn eerste interviewronde

Huidig inkomen

In de periode dat er geen lockdown was en de tippelzone nog open was, geven meerdere respondenten aan geen ander inkomen te hebben dan het inkomen dat ze op de tippelzone verdienen. Vaak worden zij financieel ondersteund door een partner. Een aantal sekswerkers maakt gebruik van de Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo). Deze loopt nog door tot oktober 2021. Drie personen ontvangen een daklozenuitkering of een bijstandsuitkering. Enkele sekswerkers geven aan ook inkomsten te hebben uit andere werk, zoals schoonmaakwerk of op kinderen passen. Soms betreft dit zwart werk.

Schulden

De meerderheid van de respondenten geeft aan geen schulden te hebben, een aantal sekswerkers heeft wel schulden. Het verschuldigde bedrag varieert van ongeveer 1.500 tot 20.000 euro.

Wonen

Veruit de meeste sekswerkers hebben een stabiele woonsituatie. Ze wonen alleen of met hun partner in een huur- of koopwoning. Enkele respondenten geven expliciet aan dat ze inwonen bij hun partner. Sommige sekswerkers verblijven in een daklozenopvang, één sekswerker verblijft in een woonvoorziening met zorg.

Middelengebruik

Een aantal respondenten geeft aan problemen met middelengebruik te hebben, al dan niet onder controle op het moment van interviewen. Het gaat om gebruik van heroïne, cocaïne, methadon en alcohol. Veruit de meeste sekswerkers zeiden geen problemen met middelengebruik te hebben.

Psychische gezondheid

De psychische gezondheid hebben we in kaart gebracht door sekswerkers te vragen of ze hulp ontvangen of nodig hebben bij psychische problemen, en door afname van een korte vragenlijst (K10) die het risico op angst en depressie meet. Op basis van scores op de K10 kunnen we alleen uitspraken doen over risico's, niet over diagnoses. De K10 heeft betrekking op hoe de persoon zich voelde in de afgelopen vier weken. Van de 17 deelnemers hebben 15 deelnemers alle vragen beantwoord en is een totaalscore berekend die aangeeft hoe groot het risico is op een depressieve stoornis of angststoornis. Zes deelnemers hebben een ernstig verhoogde kans op angst of depressie (zie tabel 3).

Tabel 3. Scores op de K10 ingedeeld naar risico op angst of depressie

Totaalscore	Betekenis	Aantal sekswerkers (%)
10-19	Angst of depressie niet waarschijnlijk	6 (35%)
20-24	Licht verhoogde kans op angst of depressie	0 (0%)
25-29	Matig verhoogde kans op angst of depressie	3 (18%)
30-50	Ernstig verhoogde kans op angst of depressie	6 (35%)

Een deel van de sekswerkers die zich psychisch niet goed voelden, zegt dat dit komt door stress over de sluiting van de tippelzone. Sommigen zijn daarvoor in behandeling geweest of starten binnenkort met een traject met een psycholoog.

Lichamelijke gezondheid

Het overgrote deel van de respondenten geeft aan geen lichamelijke gezondheidsproblemen te ervaren. Ook zeggen ze geen problemen te ervaren met hun zorgverzekering en weten ze hun huisarts te vinden indien nodig. Eén sekswerker vertelt voor zorg naar Ecuador te gaan, omdat ze slechte ervaringen heeft met Nederlandse artsen. Sekswerkers die wel aangeven gezondheidsproblemen te hebben, noemen rugpijn of chronische aandoeningen. Eén sekswerker noemt zichzelf 'ernstig ziek'.

Sociale relaties

Meerdere sekswerkers geven aan een partner te hebben, vaak wonen ze daarmee samen. Een meerderheid heeft kinderen (zie tabel 1).

Wat betreft vriendschappen zijn de situaties wisselend. De meeste respondenten zijn tevreden over hun vriendschappen. Sommige sekswerkers zeggen vrienden te hebben met wie ze leuke dingen doen, met wie ze kunnen praten en die hen helpen.

Anderen geven aan dat ze in Nederland weinig tot geen sociale contacten hebben:

"Hier heb ik geen vrienden. Alleen mijn partner, meer niet. In Ecuador wel. Daarom reis ik elk jaar vijf, zes maanden naar Ecuador, want daar is mijn leven. Hier kom ik alleen om te werken." - Respondent 10

Een aantal sekswerkers vertelt dat ze vrijwel geen sociaal netwerk hebben. Een Roemeense respondent geeft bijvoorbeeld aan dat haar enige sociale contacten op de tippelzone zijn.

Hoe het contact met andere sekswerkers op de tippelzone worden ervaren verschilt. Sommigen vinden het gezellig en zien elkaar ook buiten het werk, bijvoorbeeld om samen iets te eten of drinken. Anderen geven aan dat ze daar alleen zijn om te werken en geen behoefte aan sociaal contact hebben, zoals respondent 14: "Nee, iedereen is er voor zichzelf." Opvallend is dat sommige transvrouwen aangeven dat ze de andere vrouwen "vals" vinden. Eén van hen vertelt hoe een collega over haar "roddelde" tegen klanten. De collega-sekswerker vertelde aan klanten dat ze trans was.

"Dat is gevaarlijk, want je niet weet hoe ze gaan reageren. Ik kan geslagen worden. Zij haat trans." - Respondent 11

Voor de meeste sekswerkers is het contact onderling "gewoon" sociaal contact: gedag zeggen en een praatje maken.

Hulpgebruik en -behoeften

Tijdens de interviewronde vóór de sluiting maakt een deel van de sekswerkers gebruik van hulp of ondersteuning. We onderscheiden vier subgroepen wat betreft de hulpbehoeften en het hulpgebruik van de sekswerkers die we interviewden. Hieronder beschrijven we de subgroepen en beschrijven we de hulp die zij gebruiken of de redenen waarom zij dit niet doen.

1. Krijgt al hulp en is daar tevreden mee

Een aantal respondenten geeft aan hulp te ontvangen van de gemeente, De Participatieformule of Belle Hulpverlening. Degenen die hulp ontvangen, zijn daar tevreden over. De hulp bestaat uit:

- Een persoonlijke coach
- Nachtopvang in zelfbeheer
- (Woon)begeleiding van Jellinek, Belle Hulpverlening of de Tussenvoorziening
- Financiële bewindvoering

Tot deze groep die hulp ontvangt behoren ook de twee sekswerkers die geen vergunning hebben om op de Baan te werken.

2. Wil geen hulp

Meerdere sekswerkers geven aan dat ze geen hulp willen.

“Nee nooit. Nooit, nooit, nooit... Ik heb geen hulp nodig met mijn werk. Ik wil geen hulp, want ik wil geen commitment hebben met Nederland. Dat ze zeggen “voor dit geld moet je dit en dat doen.” Nee dat wil ik niet. Ik wil niks met die Nederlandse zaken te maken hebben. Ik heb geen interesse in hulp van de gemeente.”
- Respondent 10

“Als ik alleen was geweest had ik het wel gedaan, maar ik woon bij mijn vriend en hij helpt me, dus ik ben wel oké.” - Respondent 6

“Nee, wij hebben geen hulp gekregen. En daar hebben we ook niet om gevraagd. Wat moet ik met hulp? Voor wat, hulp? Als ik vraag om 5.000 [euro, red.], krijg ik het toch niet?” - Respondent 2

“Geef die [hulp, red.] maar aan anderen, die hebben het wel nodig.”
- Respondent 4

3. Wil pas hulp na sluiting

Enkele sekswerkers geven aan dat ze wel hulp aangeboden hebben gekregen, maar dat ze er nog niet op zijn ingegaan. Ze staan er wel voor open, maar willen eerst nog zien hoe de situatie zich ontwikkelt.

Voor één respondent was het aanbod dat ze tot nu toe kreeg niet passend:

“Nee, nu werken we nog hier. Er is wel van alles aangeboden, maar dat zijn weer opleidingen enzo. Ik kan toch niet concurreren met twintigjarigen. Het gaat hier [in Nederland, red.] om diploma's en ervaring, dat heb ik allemaal niet. (...) Ik wil gewoon werken en mensen helpen met een handicap. Ik wil niet schoonmaken. Ze moeten me gewoon zo'n baan geven die ik wil.” - Respondent 12

Een andere sekswerker had veel moeite met de sluiting van de tippelzone. Ze was het er niet mee eens en kon daardoor ook nog niet echt denken aan hulp:

“Ze hebben wel hulp aangeboden en veel dames hebben dat wel aangenomen. Veel van hen wonen alleen, ik niet. Als ik een baan zou kunnen vinden met hun hulp dan zou dat goed zijn voor mij. Ik heb daar wel over gesproken, maar dat is nog niet concreet geworden. Maar ik sta daar wel voor open.” - Respondent 16

Een derde sekswerker geeft aan dat ze nog niet weet wat ze gaat doen. Misschien gaat ze verhuizen naar een ander land. Ze heeft wel contact met iemand van Belle Hulpverlening en die kan ze bellen als ze hulp of informatie nodig heeft. Ze wil eerst nog kijken wat er op de Baan gebeurt tot het laatste moment:

“En na dit, oké, ik denk: hier klaar, de Baan, ik wil het niet meer, dit is wat ik wil, en ik wil mijn leven veranderen.” - Respondent 11

4. Geen hulp aangeboden gekregen maar wil wel hulp

Een aantal sekswerkers geeft aan dat ze geen hulp aangeboden hebben gekregen, maar dat ze dit wel graag zouden willen:

“Als de gemeente het zou aanbieden, zou ik zeker hulp willen. Voor mij is het nodig dat ze me helpen met een studie. Ik wil een kappersdiploma of hulp voor een naaimachine, zodat ik werk kan vinden. Als ze me daarmee zouden kunnen helpen, zou ik het wel accepteren. Taalles is ook belangrijk om hier te kunnen werken, dat is normaal duur.” - Respondent 7

“Ik zou wel een cursus of iets willen doen. Tot nu toe heeft de gemeente me nog niets aangeboden. Ik heb wel interesse, maar moet zien wat het dan precies is. Als wat ga ik dan werken? Ik weet ook niet wat er mogelijk is. Ik was afgelopen zomer toen het even open was ook niet op de Baan geweest. Ik hoorde dat de gemeente toen gekomen was om hulp aan te bieden, maar ik was er niet. Ik was heel bang voor COVID. Ik heb wel één keer met een vrouw gesproken, maar toen ik hier niet meer kwam [door corona, red.] heb ik geen contact meer gehad.” - Respondent 8

“De gemeente of de bus [oude naam voor de HAP, red.] heeft mij niks aangeboden. Ik heb wel van anderen gehoord dat ze een cursus hebben aangeboden gekregen. Maar ik heb niks gekregen. Ik zou graag zo’n cursus [voor een praktisch beroep, red.] willen doen. Het salaris van mijn man is te hoog om voor mijzelf een uitkering te kunnen krijgen.” - Respondent 9

Eén respondent is tevreden over de hulp die ze bij haar woonsituatie en financiën krijgt, maar ontevreden over (het gebrek aan of het type) aangeboden hulp in het kader van de sluiting van de Baan.

“Ze [de gemeente/Belle, red.] hebben niet eens gebeld en gevraagd hoe het met je is [...] helemaal niks daarvan. Ik vind het echt belachelijk.” - Respondent 17

Daaraan voegt ze toe dat ze wel hulp had verwacht. Of ze die ook had gewild en geaccepteerd, hangt af van het type hulp. Naast contact en interesse lijkt ze vooral behoefte gehad te hebben aan financiële ondersteuning.

De gesproken hulpverleners vinden het moeilijk voor te stellen dat er sekswerkers zijn die ervaren dat er geen hulp is aanbod, omdat dat volgens hen heel vaak is aangeboden.

Wat kan beter aan het hulpaanbod?

We vroegen de sekswerkers ook wat er nog miste aan het hulpaanbod of wat er beter kon. Een aanzienlijk deel is tevreden over het aanbod en zou niets veranderen. Volgens sommigen ligt het niet per se aan het hulpaanbod, maar aan de situatie:

“Ze [andere sekswerkers, red.] willen niet dat de Baan gaat sluiten en moeten nu ineens iets anders verzinnen.” - Respondent 1

Een andere respondent beaamt dat het “aan jezelf ligt, of je erop ingaat” (respondent 11). Ze heeft nog tijd nodig om na te denken waar ze zich aan wil committeren.

Anderen vinden het hulpaanbod niet passend. Ze vinden zichzelf bijvoorbeeld te oud om nog een opleiding te doen:

“Er is wel aangeboden wil jij een opleiding doen, maar ik ben 50... Boven 50, ja... Wat moet ik met een opleiding en wie neemt mij nou in dienst?” - Respondent 2

Een andere sekswerker geeft aan dat ze het niet interessant vindt om “kapper of manicure” of iets dergelijks te worden. Ze wil “een normale baan, maakt niet uit wat, met salaris” (respondent 11)

Er was ook een respondent die al in een hulptraject zat en bezig was een eigen onderneming op te zetten. Ze gaf aan dat fijn zou zijn als ze haar coach wat langer kon behouden (haar traject liep op 1 juli 2021 af) en met haar “een startkapitaal kan regelen om mijn eigen bedrijfje op te zetten” (respondent 1)

Communicatie over de sluiting van de tippelzone

Als het gaat om de communicatie over de sluiting van de tippelzone, zijn er verschillende periodes geweest. Toen de eerste signalen er waren dat de Baan ging sluiten was er nog veel onzeker. De eerste berichten over de sluiting van de tippelzone (een aantal jaar geleden) waren onduidelijk en veranderlijk, vertelt een aantal sekswerkers. Eén respondent zegt bijvoorbeeld:

“De eerste keer dat ze het aankondigden was het allemaal wat positiever en was er hoop dat er met de verkiezingen misschien andere besluiten genomen konden worden. Daarna zou het misschien verplaatst worden, maar dat gebeurde ook niet. Het veranderde steeds. Uiteindelijk kwam er wel een vaste einddatum.” - Respondent 1

De meeste sekswerkers vonden de meer recente informatie en communicatie over de sluiting van de tippelzone duidelijk. Een aantal van hen geeft aan deze informatie van Belle Hulpverlening in de huiskamer gekregen te hebben, één persoon zegt het van de gemeente gehoord te hebben. Eén vrouw lijkt op het moment van interviewen, eind juni, nog steeds te twijfelen over de definitieve sluiting van de tippelzone op 1 juli.

Enkele sekswerkers zeggen ontevreden te zijn over de informatie. Voor hen zijn de redenen voor de sluiting en de onmogelijkheid van verplaatsing naar een andere locatie niet duidelijk. Eén persoon zegt dat hierover nooit in haar taal (Spaans) gecommuniceerd is. Een ander:

“Er miste veel informatie, maar wat hebben we eraan als ze toch gaan zeggen dat het stopt? Het is me bijvoorbeeld niet duidelijk waarom er geen andere plek gevonden is.” - Respondent 8

Verwachte gemis van de tippelzone

De meeste sekswerkers noemen het geld dat ze verdienen op de Baan als iets wat ze het meest zullen missen. Sommigen geven aan dat geld ook het enige is dat ze gaan missen:

"Het geld dat ik aan mijn moeder kan sturen ga ik het meest missen. Verder niks."
- Respondent 7

Anderen noemen naast het geld ook de hulpverlening, contact met collega's, contact met klanten en de gezelligheid. Eén respondent zegt bijvoorbeeld:

"De aanspraak [ga ik missen, red.], denk ik. Want nu ook, ik woon vlakbij, ik pak even de fiets, even een bakkie koffie, even kletsen..." - Respondent 5

Het helpt respondent 5 dat de mogelijkheid om aan te kloppen bij de inlooplocatie van Belle Hulpverlening wel blijft bestaan.

Voor een andere sekswerker is de tippelzone de plek waar "je kan wezen wie je bent". Ze noemt het begrip voor haar werk en verslaving als zaken die ze gaat missen en vreest eenzaamheid.

"Andere mensen kennen je leven niet en je komt ook niet zo snel in contact meer met mensen [...] Dus je komt op een bepaalde manier in een isolement terecht."
- Respondent 15

Enkele anderen gaan het gevoel van vrijheid of controle bij het tippelen missen: "De vrijheid. Je voelt je vrij daar." (respondent 1) en "Ik was de baas. Ik had de controle in de auto. Ik bepaal." (respondent 14)

Toekomst: de komende maanden

Hoe zien de sekswerkers hun toekomst op werkgebied als de tippelzone is gesloten? Als we kijken naar de wens om sekswerk te blijven doen, kunnen we drie groepen onderscheiden: (1) de groep die wil doorgaan met sekswerk; (2) de groep die wil stoppen; en (3) de groep die twijfelt.

Opvallend is dat het sekswerk op de tippelzone voor de meeste respondenten niet inwisselbaar is met een andere vorm van sekswerk, zoals thuisafspraken via internet, raamprostitutie of werken in seksclubs. De meeste sekswerkers geven aan dat als ze niet op een veilige manier kunnen tippelen, ze dit werk niet zullen blijven doen:

"Als ze nog een tippelzone openen dan zou ik ook wel daar willen werken, maar geen andere vorm van sekswerk. Het liefst zou ik het makkelijkste willen. En dat is gewoon hier doorwerken." - Respondent 16

1. Wil sekswerk blijven doen

Van de respondenten die sekswerk willen blijven doen, zijn enkele van plan dat op de tippelzone in Nijmegen te gaan doen. Eén respondent wil gaan werken op een tippelzone in het buitenland.

"Ik wil naar Nijmegen, dat wil ik. [...] Omdat ik niet beter weet [dan sekswerk, red.]"
- Respondent 3

De andere sekswerker (respondent 4) geeft aan dat ze wel een "normale baan" zou willen, maar dat dit niet lukt, omdat ze gediscrimineerd wordt vanwege haar transvrouw-zijn. De sekswerker die naar het buitenland wil, zegt dat ze dit doet om haar huis (verder) te bouwen in Ecuador:

"Het moet werken. Als het niet hier is dan ergens anders. Ik ben een persoon die houdt van strijden en overwinnen." - Respondent 10

Enkele respondenten geven aan dat ze het werk via een online escortplatform zullen blijven doen.

“Dat geld is niet ergens anders zo makkelijk te verdienen.” - Respondent 15

Thuiswerken heeft als nadeel dat het in je eigen huis is (of bij anderen als je geen huis hebt), maar het voordeel is dat het meer verdient, vertellen ze. Eén van hen zegt dat ze altijd haar telefoon naast zich houdt, zodat ze het noodnummer kan bellen. Ook ziet ze haar hond als bescherming.

Twee andere sekswerkers geven aan dat ze alleen nog vaste klanten zullen blijven ontvangen:

“Als ze mij bellen [vaste klanten, red.] ga ik het wel doen. Maar ik ga ze niet zelf bellen. Ik ga niet stiekem of illegaal sekswerk doen.” - Respondent 9

Ze verwachten dat dit veilig zal zijn omdat ze de klanten al lang en goed kennen.

2. Wil geen sekswerk meer doen

Meerdere respondenten geven aan dat ze geen sekswerk meer willen doen. Ze voelen zich te oud voor het werk, willen geen andere vorm van sekswerk doen of zitten met een thuissituatie waarmee het zich niet laat combineren. Eén respondent heeft al concrete stappen gezet en werkt al bijna een jaar niet meer op de tippelzone:

“Nee, in deze fase van mijn leven wil ik het niet meer. Je moet veel energie en geduld hebben, je moet altijd klaar staan voor de klanten. Ik ga nu aan een nieuwe weg beginnen. [...]” - Respondent 1

Een ander die wil stoppen zegt:

“Ik heb geen plannen voor ander werk. Ik werk ook een beetje zwart door op kinderen te passen.” - Respondent 6

De meeste respondenten hebben geen concrete plannen over hoe ze aan nieuw inkomen gaan komen.

3. Twijfels

Er is een aantal respondenten dat nog twijfelt of ze sekswerk willen blijven doen. Ze willen wel doorgaan met het werk, maar weten nog niet waar en in welke vorm.

“Ik wil sekswerk blijven doen, maar wel op de straat. Ik houd niet van clubs of raam. Ik heb veel grenzen in mijn werk. Ik doe alleen wat ik wil. De straat is het beste voor mij.” - Respondent 14

“Ander sekswerk? Nu? Ik weet niet of ik dat kan. Dat is nu erg moeilijk. Als er mogelijkheden zijn, misschien wel.” - Respondent 8

Eén sekswerker geeft aan dat ze liever wel ander werk zou doen, maar twijfelt. Ze is bang voor het onbekende.

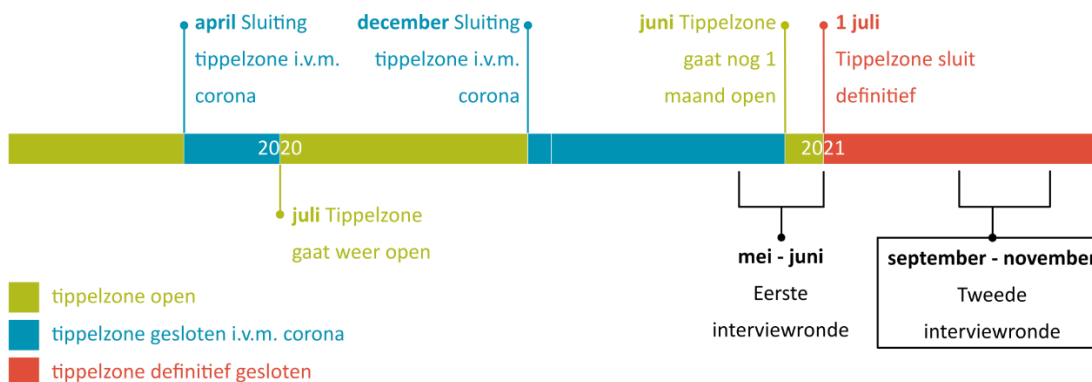
“Mensen gaan met andere ogen naar me kijken.” - Respondent 12

3.4 Situatie na de sluiting

In dit tweede deel van het rapport beschrijven we de situatie van dezelfde sekswerkers als in het eerste deel, maar dan ten tijde van de tweede interviewronde: na de sluiting. We doen dit wederom voor verschillende leefgebieden en lichten de thema's uit die we bij elk leefgebied vonden in de analyse.

We beginnen met een korte algemene situatieschets, waarbij we onderscheid maken tussen sekswerkers die veel moeilijkheden ervaren vlak na de sluiting, sekswerkers voor wie niet veel veranderde en sekswerkers die aangeven dat het beter met ze gaat sinds de sluiting. Zo maken we duidelijk wat er is veranderd voor de sekswerkers die we ook in de eerste ronde spraken.

Figuur 3. Tijdlijn tweede interviewronde

Veel moeilijkheden sinds de sluiting

De meeste sekswerkers vertellen dat hun situatie sinds de sluiting moeilijk is. Naast de economische zorgen die zijn ontstaan sinds de sluiting, hebben ze last van depressieve gevoelens of eenzaamheid. Soms waren deze gevoelens al aanwezig vóór de sluiting, maar dit had dan vooral te maken met zorgen over de sluiting.

“Het is erg. Ik heb geen geld. Het grootste probleem is geld. Het is echt een hele grote verandering, van elke dag daar staan naar ineens niks. In het begin had ik wekenlang dat geen enkele klant me belde. En ik durfde niet naar de klanten te bellen. Zo doe ik het niet. Dus ik bleef veel thuis, verveelde me en werd een beetje depressief enzo.” - Respondent 9

Een andere sekswerker vertelt dat ze zich probeert aan te passen aan de situatie, maar dat het haar veel moeite kost:

“Natuurlijk kost alles veel moeite (..) ik probeer dingen, ik probeer te kijken wat voordelig is... (..) Op de Europalaan was het gewoon gemoedelijker. Dat was een soort gezin, ofzo.” - Respondent 3

Respondent 1 huilt veel tijdens het interview om haar huidige situatie. Ze maakt zich veel zorgen over haar inkomen en had een vervelende ervaring toen ze om hulp vroeg bij de gemeente in haar woonplaats. Ze kan momenteel niet rondkomen van haar uitkering en krijgt af en toe wat eten van een familielid. Daarbij komt dat haar kind gepest wordt, wat ze moeilijk vindt.

Situatie nauwelijks veranderd

Voor een aantal sekswerkers had de sluiting van de Baan weinig impact op hun situatie. Voor respondent 5, die genoeg geld verdiende naast de Baan en eigenlijk vooral voor de gezelligheid kwam, heeft de sluiting weinig gevolgen voor hoe ze zich nu voelt:

“Als Belle er niet was geweest dan wel, maar nee eigenlijk niet...” - Respondent 5

Voor respondent 15, die ook ander sekswerk doet, heeft de sluiting ook weinig impact gehad:

“Nee, het is gewoon een verandering. Het is gewoon aanpassen aan de situatie. (...) Maar het is gewoon altijd een uitweggetje geweest als het even tegenzat met werken, of het lukt niet, of er was geen plek... Dan heb ik dat achter de hand, weet je wel. Heel vaak ging ik ook heel laat er naartoe... Dus... (...) Zo structureel heb ik er ook niet gewerkt. Sommige dames stonden er jarenlang elke dag, urenlang. Die structuur heb ik nooit gehad.” - Respondent 15

Situatie is verbeterd

Voor sommige sekswerkers lijkt de situatie verbeterd te zijn sinds de sluiting. Het valt op dat sommige sekswerkers zich vooral zorgen maken over anderen in plaats van henzelf. Respondent 17 was al bezig met ander werk zoeken toen de Baan tijdelijk gesloten was door de coronamaatregelen. De sluiting kwam haar eigenlijk goed uit, omdat het werken op de tipelzone sterk samenhangt met haar drugsgebruik. Sinds de sluiting gebruikt ze geen drugs meer en heeft ze een relatie.

“Corona heeft me eigenlijk ook een beetje goed op weg geholpen, om me daarmee bezig te laten zijn en een beetje klaar te laten zijn. Tuurlijk, want je kon niet meer werken, je kon niks meer op een gegeven moment. (...) Ik ben er ook alleen maar naartoe gegaan om te gebruiken, snap je, omdat ik dan weer geld had om te gebruiken, snap je? (...) Voor mij is het wel goed geweest dat de Baan sloot. Alleen voor andere meiden...” - Respondent 17

Respondent 11 vertelt dat het sinds de sluiting beter met haar gaat. Ze had vóór de sluiting veel zorgen over haar veranderende situatie en wist niet goed wat ze wilde doen. Direct na de sluiting ging ze een paar weken naar haar thuisland (in Oost-Europa). Toen ze weer terugkwam in Nederland vond ze al heel snel een andere baan (geen sekswerk): “vrijdag bellen en dinsdag kon ik beginnen”.

“Het gaat goed met me, ik heb makkelijk werk nu, dat is relaxed, geen stress.” - Respondent 11

Financiële situatie

De Baan was een belangrijke bron van inkomsten voor de sekswerkers. Als we kijken naar de financiële situatie van de sekswerkers na de sluiting van de Baan, zien we verschillende ervaringen. De financiële situatie vóór de sluiting van de Baan lijkt bepalend voor hoe de sekswerkers hun huidige financiële situatie ervaren. We maken daarom onderscheid tussen sekswerkers die vóór de sluiting volledig afhankelijk waren van hun inkomsten van de Baan en zij die dit niet waren.

Volledig afhankelijk

Sommige sekswerkers waren volledig afhankelijk van inkomsten van de Baan. Op één persoon na beschrijven deze sekswerkers hun financiële situatie op dit moment als (heel) slecht. Zo vertelt respondent 8 dat ze sinds de sluiting van de Baan van haar spaargeld leeft. Omdat ze samenwoont met haar volwassen werkende zoon houdt ze dit al een tijdje vol. Maar: “het spaargeld raakt een keer op.” Ze is bezig met het aanvragen van een uitkering, maar maakt zich daar veel zorgen over:

"Ik heb heel veel zorgen, heel moeilijk, veel stress. Normaal ga ik elk jaar in december naar Ecuador naar mijn familie. Maar dit jaar ga ik niet want ik heb geen geld en ik kan geen cadeaus meebrengen. Als ik in de bijstand zit kan ik misschien niet meer naar mijn familie, daar geven ze vast geen toestemming voor."

- Respondent 8

Twee maanden na de sluiting heeft ze nog geen ander werk of inkomen gevonden. Ze wil graag ander werk doen, maar weet nog niet hoe ze dit moet realiseren. Ze denkt na over ander sekswerk, maar vindt het een drempel om zich te registreren (bij de Kamer van Koophandel en de Belastingdienst), omdat haar kind dan ook ontdekt dat ze sekswerk doet. Ze wil graag een cursus doen voor 'normaal' werk. Ze weet dat Belle dit soort cursussen aanbiedt, "maar dat is in Utrecht." Ze is bang dat ze problemen krijgt met haar eigen gemeente en haar aangevraagde bijstand als ze een cursus krijgt in Utrecht. Ook de hoge reiskosten tussen haar woonplaats en Utrecht zijn een obstakel.

Respondent 12 was ook volledig afhankelijk van haar inkomen op de Baan, maar doet inmiddels ander sekswerk. Na de sluiting reisde ze eerst twee weken op goed geluk naar een tippelzone in een ander Europees land, met enig financieel succes. Ze hield het daar echter niet langer vol omdat ze de taal niet spreekt en de klanten nauwelijks Engels spreken. Op het moment dat we haar spreken is ze net begonnen met sekswerk achter de ramen in Nederland. Dat werk valt tot nu toe tegen:

"Er zijn daar weinig mensen, het is heel klein. Ik verdien wel wat, maar niet genoeg." - Respondent 12

De financiële situatie van respondent 11, die voorheen ook volledig afhankelijk van de inkomsten van de Baan was, lijkt beter dan de anderen in deze situatie. Ze vond al snel een andere baan na de sluiting:

"Het verdient genoeg, ik kan ook wat geld naar Ecuador sturen en ik zorg dat ik wat voor mezelf spaar. Het is minder dan dat ik eerst verdiende, maar het is oké." - Respondent 11

Niet (volledig) afhankelijk

De meeste sekswerkers die we spraken waren niet of niet volledig afhankelijk van hun inkomen uit het werken op de Baan. Bijvoorbeeld omdat ze (seks)werk ernaast doen, een partner met vast inkomen hebben of een uitkering krijgen. Deze groep gebruikte het inkomen van de Baan bijvoorbeeld om familie in het buitenland te ondersteunen, een verslaving te financieren of leuke dingen te doen en te kopen.

Respondent 5 heeft het momenteel financieel goed. Ze werkt parttime in de zorg, doet een paar keer per week sekswerk bij haar thuis via een online escortplatform en krijgt af en toe wat geld van haar moeder. Het sekswerk via dit platform deed ze ook al voor de sluiting van de Baan.

"Qua geld viel het wel mee daar. Mijn [naam online escortplatform] ontploft zowat. Dus qua inkomsten maakt het niet zo uit. Ik deed het [werken op de Baan, red.] eigenlijk vooral om m'n inkomsten aan te vullen als het rustig was bij m'n andere werk." - Respondent 5

Respondent 6 was niet afhankelijk van haar inkomsten van de Baan, omdat ze samenwoont met haar vriend, die voldoende inkomen heeft om van rond te komen. Ze baalt wel dat ze nu afhankelijker van hem is. Mede daarom doet ze nu sekswerk achter de ramen in een buurland.

“Ik zie het als een beetje extra hulp bij dingen. Ik gebruik het om af en toe wat te betalen in Ecuador. Maar ik ga niet om veel geld te verdienen. Ik ben geen huis aan het bouwen daar ofzo. Mijn familie is erg arm, dus af en toe help ik ze, meer niet.” - Respondent 6

Ook respondent 3 doet ander sekswerk om wat extra's te verdienen. In haar geval naast haar uitkering. Ze is daarvoor al een paar keer naar een tippelzone in een buurland gegaan. Dit levert haar tot nu toe echter weinig geld op.

Daarnaast spraken we twee sekswerkers met een uitkering, die een drugsverslaving hebben. Dit laatste maakt dat ze, ondanks hun uitkering, alsnog deels afhankelijk waren van het inkomen van de Baan om hun drugs te kunnen betalen. Respondent 17 is sinds de sluiting gestopt met drugsgebruik nadat ze een nieuwe relatie kreeg. Voor respondent 15 was de Baan meer een reserveplan. Ze verdient meer met haar werk via een online escortplatform en financiert daar ook haar verslaving van. Ze heeft echter geen vaste werkplek, wat de situatie onvoorspelbaar maakt:

“Gewoon bij iemand die een huis met een kamer met een bed heeft. (...) Iemand kan zomaar iets in z'n hoofd krijgen, zo van: je moet nu weg. Ja, je betaalt huur, 50 euro per keer. Als ze [de verhuurder van de kamer, red.] zien dat je genoeg verdient, worden ze hebbertig en dan willen ze meer.” - Respondent 15

Werk en inkomen

Het is nog relatief kortgeleden dat de Baan sloot. Een deel van de sekswerkers heeft sindsdien een nieuw inkomen, uit andere vormen van sekswerk (online via een escortplatform, achter de ramen of tippelzone in het buitenland) of ander werk. Een deel valt terug op inkomen dat er al was naast de Baan (ander werk, uitkering of inkomen partner) of blijft bijvoorbeeld werken met een paar vaste klanten van de Baan. Het overige deel heeft nog geen andere bron van inkomen gevonden.

Respondent 11 vond al snel een andere baan. Buiten dat het haar financiële situatie stabiel heeft gemaakt, biedt haar nieuwe werk nog meer. Haar nieuwe baan is meer sociaal geaccepteerd dan haar werk op de tippelzone en dat voelt goed voor haar.

“Ik doe normale dingen nu, dat is fijn. Daar ben ik gelukkig mee. Geen sekswerk meer, dat wil ik niet meer. Dit is beter.” - Respondent 11

Haar nieuwe baan is meer sociaal geaccepteerd dan haar werk op de tippelzone en dat voelt goed voor haar.

Respondent 9 heeft sinds de sluiting van de Baan ander werk gevonden voor 25 uur per week. Daarnaast spreekt ze drie tot vier keer per week af met vaste klanten die ze nog van de Baan kent:

“Dat deed ik ook al voor de sluiting, ik ken ze al jaren. Nieuwe klanten geef ik mijn nummer niet.” - Respondent 9

Haar nieuwe baan verdient goed, en ze woont samen met haar partner die de vaste lasten betaalt. Desondanks heeft respondent 9 financiële problemen. Het afgelopen jaar gebeurde er iets in haar thuisland [geanonimiseerd] en twee maanden geleden hoorde ze dat zij een groot geldbedrag binnen een paar jaar moet aflossen. Dit geeft haar ontzettend veel stress:

“Door [probleem, red.] voel ik druk om meer geld te verdienen. Ik wil daarom nog wel even achter de ramen gaan werken. Het gaat zo niet opschieten [met haar huidige baan, red.]. Zo kan ik niet mijn schuld betalen. Als ik die schuld niet had was het geen probleem, maar zo kan het niet.” - Respondent 9

Respondent 7 woont ook samen met haar partner en leeft sinds de sluiting voor een groot deel van zijn inkomen. Ze vindt het moeilijk om hem steeds om geld te vragen, ondanks dat hij het haar graag geeft. Op dit moment doet ze af en toe wat klusjes om bij te verdienen:

“Als kapster of kleding naaien, via via. Maar dat is weinig. Dan krijg ik 20 euro en dat zet ik dan op mijn OV-kaart.” - Respondent 7

Respondent 1 is bezig met een uitstaptraject, maar zit op het moment dat we haar spreken in een benarde inkomenssituatie. Ze werkt al een jaar niet meer op de Baan en is volledig afhankelijk van een Tozo-uitkering.¹ Dit inkomen is ontoereikend voor het levensonderhoud van haarzelf en haar schoolgaande kind. Het afgelopen jaar ontving ze begeleiding van een coach. Met diens hulp rondde ze een opleiding af. Haar plan is om als zelfstandige te werken – een doel dat ze bijna heeft bereikt. Samen met haar coach berekende ze dat ze nog ruim 1.500 euro en een paar weken nodig heeft om te starten. Echter, het coachingstraject en haar enige inkomen, de Tozo, eindigen in de maand dat wij haar spreken. Ze gaat nu een uitkering aanvragen bij de gemeente in haar woonplaats. Ze maakt zich veel zorgen, want het eerste gesprek met de gemeente verliep stroef:

“De eerste reactie van de gemeente was: ‘Waarom vraag je een uitkering aan? Je moet een baan gaan zoeken.’ Maar ik zit met de situatie van mijn kind. (...) Dus zomaar een baan zoeken is niet makkelijk. ‘Wat verwacht je dan van mij?’, zei de medewerker van de gemeente. ‘Die 1.500 euro mag je niet ontvangen als je een uitkering aanvraagt, wat denk je wel?’, zei hij. Het was een heel vervelend en heftig gesprek. Het geld kon ik wel krijgen via de Tozo volgens hem, maar dat weet ik niet. Ik wil wel weten hoe ik dat moet doen. Daarom heb ik juist die aanvraag ingediend.” - Respondent 1

Verder hebben twee respondenten een uitkering die ze aanvullen met inkomsten uit sekswerk via een online escortplatform. Eén respondent heeft een parttimebaan en vult dat salaris aan met sekswerk via een online escortplatform en met vaste klanten die ze van de Baan kent.

Ervaringen met ander sekswerk

Een aantal respondenten deed al ervaringen op met ander sekswerk dan op de Baan. Sommigen begonnen daarmee na de sluiting en anderen deden dit al langer, ook toen ze nog op de Baan werkten. Voor een aantal sekswerkers is sekswerk op een tippelzone de enige vorm van sekswerk die ze willen doen. Ze zijn daarom bereid om naar het buitenland te reizen voor een tippelzone in plaats van bijvoorbeeld een andere vorm van sekswerk te doen.

Respondent 3 wil bijvoorbeeld nog een paar jaar doorgaan met sekswerk op een tippelzone en is daarom op zoek gegaan naar een andere tippelzone. Ze geeft aan dat er in Nederland voor haar geen mogelijkheden zijn om te tippelen. Ze heeft sinds de sluiting van de Baan een vergunning gekregen om op een tippelzone in een buurland te werken. Ze is er inmiddels een paar keer geweest maar had er vervelende ervaringen:

¹ Tijdelijke Overbruggingsregeling Zelfstandige Ondernemers. Het kabinet heeft op 17 maart 2020 een aantal uitzonderlijke economische maatregelen genomen om de gevolgen van het coronavirus op te vangen. Met dit pakket krijgen zelfstandige ondernemers extra ondersteuning.

"Ik probeer me aan te passen. Maar naar [naam stad] toe gaan kost veel. Je moet ook betalen om daar te mogen tippelen. Dan ben ik al 65 euro kwijt en als je maar 60 euro verdient... De vorige keer verdiende ik 70 euro, gisteravond 60 euro. (...) Eentje ging stalken, roepen, schreeuwen. Hij deed in de auto meteen zijn broek uit, toen zei ik: 'nee, stop maar, dit vind ik niet leuk.' Dan hebben ze je, hè? Dan gaan ze je treiteren. (...) Het is daar pikkedonker, helemaal geen verlichting. Het is anders dan aan de Europalaan. (...) Het is al twee keer gebeurd dat ik een vrouw moest helpen (...) Ik weet niet of ik me veilig voel daar... Ik heb nog geen contact gehad met die andere vrouwen. De mannen vragen weleens: 'Moet ik je in het groepje afzetten?' Dan zeg ik: 'nee, ik bemoei me niet met die vrouwen.' Dat moet gewoon groeien." - Respondent 3

Respondent 12 heeft ook ervaring opgedaan met sekswerk op een tippelzone in een ander Europees land en had een betere ervaring. Daarnaast werkte ze achter de ramen in een Nederlandse stad.

"Het is een straat met hotels en bars [in een ander Europees land, red.]. Je zit in een bar, zoekt een klant en dan ga je het hotel in. Dat gaat allemaal zonder vergunning. Er werken zoveel vrouwen dat ze dat niet bijhouden. Ik denk een stuk of 50. (...) Sindsdien heb ik 15 dagen achter de ramen gewerkt in [stad in Nederland]. De eerste dagen hield ik ongeveer 900 euro over, maar nu is het eerder 150 euro. Ik voel me daar niet goed, want op de tippelzone hield ik alles zelf. Nu moet ik huur betalen. (...) Het is wel veilig, maar ik wil eigenlijk wat anders want het schiet niet op qua geld." - Respondent 12

Een aantal respondenten blijft sekswerk doen via een online escortplatform. Dit deden ze ook al vóór de sluiting van de tippelzone.

"Naast m'n werk doe ik ongeveer twee of drie keer in de week [naam online escortplatform]. In de vakantie zet ik 'm uit. Het is heel wisselend. En ik doe het alleen in het begin van de avond of als ik een dagje vrij ben overdag. Soms komen ze niet opdagen. Dat is niet leuk, want je houdt er rekening mee. Ik vind het verder prima, het is gewoon werk voor mij. Je moet uitkijken met geld storten, maar ik doe mijn benzine ervan en soms stort ik een beetje op mijn rekening." - Respondent 5

Voor respondent 15 is het werken via een online escortplatform moeilijker omdat ze geen vaste woning heeft. Ze wil dit voorlopig blijven doen.

"Jawel, maar wel serieuzer, gedisciplineerder. Ik laat heel veel afspraken lopen en geld liggen. Als ik over een kwartier ergens moet zijn en een paar honderd euro kan verdienen, dan ben ik nog even aan het roken, maar ik moet opschieten. Net zo goed als ik nu ook te laat kwam voor het interview. Dat kan je niet doen, dan heeft diegene alweer iemand anders gebeld. Als ik dan toch dat werk doe, wil ik het wel goed doen." - Respondent 15

Er is ook een sekswerker die wel een andere vorm van sekswerk wil doen, maar niet in Nederland. Respondent 6 is na de sluiting van de Baan achter de ramen in een buurland gaan werken. Ze kent het van een vriendin die daar gewerkt heeft.

"Ik werk een beetje achter de ramen bij [straatnaam] van maandag tot en met vrijdag. Daar werken veel Latina's. Ik verblijf dan bij een vriendin die ik al lang ken. Zij woonde vroeger bij mij. Zij doet nu normaal werk, schoonmaken. Vroeger werkten we samen in een club. De ramen in [naam stad] zijn goedkoop vergeleken met Nederland, ongeveer 70 á 80 euro per dag. Het is wel mogelijk om wat geld te verdienen zo. Ik word er niet rijk van, maar ik pak wat extra's. Er zijn alarmen, politie en controle. Het is legaal. Het verschil met Utrecht is dat je met een soort baas werkt, de verhuurder van de ramen." - Respondent 6

Woonsituatie

De woonsituatie van bijna alle geïnterviewde sekswerkers was na de sluiting stabiel en onveranderd. Diegenen die met een partner samenwonen, kunnen daar blijven wonen, ook als ze geen nieuw inkomen vinden. Voor respondent 1, die met haar kind woont, is dat anders. Voor haar is het van belang dat ze een nieuw inkomen krijgt om te kunnen blijven wonen in de sociale huurwoning waar ze nu woont.

Er zijn ook respondenten wiens woonsituatie niet stabiel is. Respondent 15 verbleef vóór de sluiting in een tijdelijke opvang voor mensen met een verslaving. In de twee maanden na de sluiting woonde ze vooral bij kennissen, maar dit kan nu niet meer.

“Iemand die daar ook woonde, ligt nu in het ziekenhuis. Hij zorgde ervoor dat ik daar binnen kon zijn. En het was ook niet zijn huis, maar hij woonde daar zelf ook, en via hem kon ik daar verblijven. En omdat hij in het ziekenhuis ligt, is dat veranderd. Sinds gisteren ben ik weer op [de opvang]. Dat is wel een beetje irritant.” - Respondent 15

Ze is nu in beeld bij de hulpverlening en verwacht dat ze in de nabije toekomst weer terug naar haar kennissen gaat, “totdat ik iets anders vind.”

Respondent 13 woont nog steeds in een nachtopvang in zelfbeheer. De opvanglocatie is onlangs verhuisd. Ze vindt haar huidige plek beter omdat ze nu een kamer voor zichzelf heeft. Die moest ze eerst delen met iemand anders. Ze zou wel graag iets anders willen:

“Ik heb een eigen kamer en een TV en een koelkast. Dus ja, zo zou ik wel oud kunnen worden. Mits ik geen partner had.” - Respondent 13

Na de sluiting leerde ze een man kennen. Of ze met hem wil samenwonen weet ze nog niet, maar ze wil in ieder geval een plek waar ze samen kunnen zijn. Hij slaapt momenteel op straat.

Psychische problematiek, verslaving en gezondheid

De sekswerkers op de Baan kampen met verschillende psychische- en fysieke gezondheidsklachten van uiteenlopende ernst. Sommige problemen spelen al vóór de sluiting en lijken meer chronisch van aard. Andere problemen lijken te zijn ontstaan na (en mogelijk door) de sluiting. We hebben geen sekswerkers gesproken die geen problematiek kenden voor of na de sluiting.

Problematiek ook vóór de sluiting van de Baan

Drie sekswerkers leven al jaren met een drugsverslaving. Respondent 17 is na de sluiting gestopt met gebruiken vanwege haar nieuwe relatie, en is nu twee maanden “clean”. Dat heeft ze zelfstandig gedaan; “gewoon niet meer gebruiken.” In de afgelopen maanden heeft ze één terugval gehad na een fikse ruzie. Respondent 15 maakt een (nog) minder goede indruk op ons als we haar voor de tweede keer spreken. Ze vertelt bijvoorbeeld dat ze sindsdien een aantal tanden is verloren. Verder geeft ze aan dat ze nog steeds verslaafd is aan heroïne en cocaïne, maar dat ze daarvoor hulp krijgt van Jellinek. De sluiting van de Baan had volgens haar geen invloed op haar gebruik.

Omdat ze nooit een vaste structuur heeft gehad op de Baan is haar leven nu niet “helemaal overhoop”. Dit is volgens respondent 15 anders voor de sekswerkers die er jarenlang elke dag werkten. Zo ook voor respondent 3, die geen verslaving heeft, maar niet goed voor zichzelf lijkt te kunnen zorgen. Ze heeft soms episodes waarbij ze dagenlang alleen maar in bed ligt en nergens zin in heeft.

"Tijdens corona lag ik soms 3 dagen in bed en had ik geen geld en dronk ik thee en at ik koekjes. Als ik geld had dan gaf ik het uit aan allemaal slecht eten waardoor ik last van mijn lijf kreeg." - Respondent 3

Haar kinderen zijn bij haar weggehaald en ze geeft aan dat ze moeite heeft met het uiten van haar emoties. We vragen haar of de sluiting van de Baan invloed had op hoe ze zich voelt:

"Ja, ik voel me zeker anders. Tuurlijk, er valt toch van alles weg? Maar wat moet ik zeggen? Er zijn zoveel mensen die hun baan zijn kwijtgeraakt. Ik voel me gewoon... verlaten." - Respondent 3

Problematiek sinds de sluiting van de Baan

Met name de sekswerkers die lang op de Baan werkten geven aan dat de sluiting van de Baan negatieve impact had op hoe ze zich voelen. Meerdere respondenten geven aan gevoelens van stress, depressie en hopeloosheid te ervaren gerelateerd aan de sluiting.

Voor respondent 1 had de sluiting van de Baan niet direct impact op deze gevoelens, omdat ze al een jaar eerder stopte met sekswerk. Ze greep een uitstaptraject met beide handen aan en deed een opleiding. Haar nieuwe werk komt echter nog niet van de grond en nu ze nog geen inkomen heeft voelt ze zich enorm gestrest en hopeloos over haar situatie. Ze voelt zich in de steek gelaten. Toch heeft ze geen behoefte aan psychische hulp:

"Ik ben goed in mijn emoties uiten en kan mezelf goed opvrolijken en positief zijn. Ik huil nu veel, maar dat is gezond." - Respondent 1

Dat geldt ook voor respondent 9. Hoewel ze zich op het moment erg slecht voelt, vindt ze niet dat ze psychische problemen heeft:

"Iedereen heeft problemen. Daar kan ik mezelf wel uithalen. Ik heb geen psychische problemen. Ik werk nu op een plek waar ik jonge mensen zie met veel psychische problemen. Dat is triest. Maar dat heb ik niet. Ik ben blij, want ik heb veel problemen meegemaakt maar ik ben niet zo de weg kwijtgeraakt als zij. Ik praat ook veel met mijn man." - Respondent 9

Direct na de sluiting heeft respondent 9 een moeilijke periode, maar daar weet ze zichzelf uit te trekken. Ze gaat veel wandelen en brengt veel tijd door met haar man. Voor respondent 7 is dit anders. Direct na de sluiting sluit ze zich twee maanden voor alles en iedereen af. Nu gaat het iets beter, maar ze voelt zich nog steeds depressief en wil graag psychologische hulp.

"Ik moet met iemand praten, maar ik weet niet waar ik hulp moet zoeken." - Respondent 7

Voor respondent 8 speelt een dergelijke hulpvraag al langer. Zij schakelde vlak voor de sluiting van de Baan een psycholoog in.

"Sinds de sluiting van de Baan ben ik bij een psycholoog geweest en ik heb zes gesprekken gehad. Dat was fijn. Ik kreeg ook slaappillen van haar. Als ik wil kan ik via mijn huisarts meer afspraken bij haar krijgen." - Respondent 8

Desondanks geeft ze aan dat de sluiting van de Baan haar nog veel "stress en depressie" oplevert. Ze vertelt dat ze nu ook meer last heeft van haar rug, waarvoor ze naar een fysiotherapeut gaat.

“In de week na de sluiting viel ik van de trap af en nu heb ik heel veel last. De dokter zegt dat het ook door de stress komt dat ik er zo’n last van heb. Ik krijg nu [medicijnen].” - Respondent 8

Respondent 12 geeft aan dat ze zich vaak hopeloos en gestrest voelt sinds ze haar werk op de Baan kwijt is. Ze ziet dit echter niet als een psychisch probleem.

“De verandering is echt heel groot. Maar ik heb geen psychische hulp nodig. Ik kan positief en rustig blijven. Soms voel ik me goed, soms slecht. Maar dat is normaal, dat heb jij toch ook? Het is nu een slechtere periode. Ik heb m’n auto moeten verkopen in de pandemie en ben mijn inkomen kwijt. Dat is moeilijk.” - Respondent 12

In de tweede interviewronde nemen we wederom de K10 af bij de respondenten (zie tabel 3). Nu hebben drie respondenten een ernstig verhoogde kans op angst en depressie. Drie van de zes respondenten die deze ernstig verhoogde kans vóór de sluiting hadden, konden in de tweede ronde niet worden geïnterviewd. Er is dus niet per se een daling van het aantal sekswerkers met een ernstig verhoogde kans op angst en depressie, maar de respondenten met een verhoogde kans zijn vaker uitgevallen tijdens het onderzoek.

Tabel 4. Scores op de K10 ingedeeld naar risico op angst of depressie, vóór (N=15) en na de sluiting (N=10)

Totaalscore	Betekenis	Aantal sekswerkers (%) voor de sluiting	Aantal sekswerkers (%) na de sluiting
10-19	Angst of depressie niet waarschijnlijk	6 (40%)	3 (30%)
20-24	Licht verhoogde kans op angst of depressie	0 (0%)	1 (10%)
25-29	Matig verhoogde kans op angst of depressie	3 (20%)	3 (30%)
30-50	Ernstig verhoogde kans op angst of depressie	6 (40%)	3 (30%)

Van de tien respondenten die in beide interviewrondes deelnamen, bleven zes respondenten in dezelfde categorie. Twee respondenten hadden na de sluiting een lager risico op angst of depressie: voor één respondent zakte de kans van ernstig verhoogd naar matig verhoogd, voor de ander van matig verhoogd naar licht verhoogd. Nog eens twee respondenten hadden na de sluiting een hoger risico op angst of depressie: voor één respondent steeg de kans van niet waarschijnlijk naar een matig verhoogde kans, voor de andere respondent van matig verhoogd naar ernstig verhoogd.

De uitkomsten van de K10 geven een beperkt en niet eenduidig beeld van de (veranderde) psychische situatie van de respondenten. Het lijkt wel de kwalitatieve analyses te onderschrijven die een gevarieerd beeld laten zien van situaties die beter of slechter worden en in sommige gevallen nauwelijks veranderen.

Sociale relaties

Het sociale leven van de sekswerkers bestaat voornamelijk uit contact met vrienden en vriendinnen, familie, partners en andere sekswerkers. Een enkeling gaat ook af en toe naar de kerk of heeft sociale contacten met haar burens. Bij één sekswerker verbeterde haar sociale leven sinds ze een nieuwe baan heeft. Voor een groot deel is het sociale leven niet veel veranderd sinds de sluiting. De coronapandemie had mogelijk een grotere impact op hun sociale leven.

Contact met vrienden

Toch geeft een aantal sekswerkers aan minder sociale contacten te hebben sinds de sluiting. Dit komt bijvoorbeeld omdat ze nu minder geld te besteden hebben.

"Ik zie ze [vriendinnen, red.] nu niet veel omdat ik geen geld heb om leuke dingen te doen. Ik ga bijvoorbeeld niet met ze uit eten of een drankje doen."
- Respondent 8)

Het niet hebben van werk zorgt ook dat sommige sekswerkers anders kijken naar leuke dingen doen met vriendinnen:

"Het is wel anders nu. Ik heb veel meer vrije tijd. Ik weet niet goed wat ik daarmee moet. Eerst was het werken en leuke dingen doen, maar nu ik niet werk voelt het anders." - Respondent 12

Een aantal sekswerkers ziet hun vrienden minder omdat ze liever niet over hun problemen praten met hun vriendinnen. Soms weten de vriendinnen niet dat ze sekswerk doen.

"Ik vertel ze niet over de problemen waar ik nu in zit. Soms roddelen mijn vriendinnen over elkaar en dat vind ik niet fijn. Dus daar ben ik voorzichtig mee."
- Respondent 1

Contact met familie

Het contact met familie lijkt niet veranderd sinds de sluiting. Als er geen contact was, dan is dit nog steeds zo en degenen die goed contact hadden zetten dit voort. Een aantal sekswerkers haalt veel steun uit het contact met familie:

"Ik heb wel veel contact met mijn zusjes in Ecuador en bel ze bijna elke dag. Met hen kan ik wel praten over mijn problemen en ik help hen ook als ze zich slecht voelen." - Respondent 1

Contact met andere sekswerkers

De meeste sekswerkers hebben nog contact met elkaar na de sluiting van de Baan. Er bestaan verschillende WhatsApp-groepen en sommige sekswerkers bellen elkaar af en toe of spreken af om iets te drinken. Twee sekswerkers geven aan eigenlijk geen behoefte te hebben aan contact met collega's van de Baan. Op contact met een enkele vriendin na, die ze bijvoorbeeld al lang kennen, willen ze liever niet in de WhatsApp-groepen of gebeld worden: "te veel drama".

Respondent 8 vertelt dat ze het juist wel leuk vindt om af en toe wat te horen van haar oud-collega's:

"Ik heb nog met twee vrouwen regelmatig contact via WhatsApp. Dat is wel leuk en met hen kan ik ook ervaringen uitwisselen over onze problemen sinds de sluiting. Volgens mij zit iedereen in de problemen nu." - Respondent 8

Naast contact met sekswerkers van de Baan heeft respondent 7 ook contact met andere sekswerkers via prostitutie- en gezondheidscentrum P&G292:

"Daar geven ze cursussen voor de computer en Engels en Nederlands. Daar ga ik soms wel eens heen om met mensen te praten. Daar zijn allemaal andere vrouwen die ook in de prostitutie hebben gewerkt. Ze hebben gezegd dat ik daar ook welkom ben, dus ik ben een paar keer geweest. Er zijn daar ook mensen die goed Spaans spreken." - Respondent 7

Partnerrelatie

Van de sekswerkers die we in de tweede interviewronde spreken, heeft ongeveer de helft een vaste partner. De sekswerkers die geen partner hebben, geven aan het wel te willen, maar bijvoorbeeld "geen ruimte in mijn hoofd voor liefde te hebben" (respondent 8). Respondent 5 probeerde een tijdje via apps te daten, maar heeft dit opgegeven omdat het alleen maar om seks ging en "dat doe ik al op [naam online escortplatform]" (respondent 5).

Een aantal respondenten geeft aan dat ze het moeilijk vinden dat ze door de sluiting van de Baan financieel afhankelijker zijn van hun partner. Ze moeten nu steeds van alles vragen aan hun partner als ze iets willen kopen of doen. Dat zijn ze niet gewend.

Nieuwe collega's

Er is één sekswerker die aangeeft dat haar sociale leven is verbeterd. In de eerste interviewronde vertelde ze dat ze eigenlijk weinig sociale activiteiten ondernam. Ze zag vrijwel niemand buiten de Baan en dat vond ze jammer. Nu heeft ze nieuw werk (geen sekswerk) en is dat verbeterd:

"Mijn sociale leven is beter nu. Er werken ook veel [Oost-Europese] mensen bij mijn nieuwe werk, dat is leuk. De gesprekken daar zijn heel anders. Veel serieuzer. We hebben ander soort discussies. Ik heb nu meer nieuwe mensen in mijn leven."
- Respondent 11

Eenzaamheid

Drie sekswerkers geven desgevraagd aan zich weleens eenzaam te voelen. Voor respondent 8 was dit al zo vóór de sluiting van de Baan:

"Ja ik voel me vaak eenzaam. Dat hoort bij de Nederlandse cultuur. Die is heel gesloten. Heel veel Nederlanders zijn op zichzelf." - Respondent 8

Voor respondent 3 en 7 heeft de eenzaamheid veel meer met de sluiting te maken. Respondent 7 zocht om die reden contact met één van de onderzoekers kort na de sluiting. Omdat ze niemand had om mee te praten. Respondent 3 vertelt:

"Ik mis het natuurlijk heel erg. Ik mis de mensen, ja, ik heb helemaal niemand in mijn leven. Alleen mijn kinderen, maar die zie ik ook niet meer." - Respondent 3

Gemis van de Baan

We vroegen de sekswerkers ook wat ze het meest missen van (het werken op) de Baan. Het grootste gemis van de Baan is voor de meeste sekswerkers het geld dat ze daar verdienden.

"Of ik de Europalaan mis? Wat denk je zelf? Ja, heel erg. Het geld het meeste. Maar het was ook mijn tweede huis, net als mijn auto. Ik had alles in mijn auto. Materialen, kleding, eten. En nu is het leeg..." - Respondent 9

Ook de medewerkers van de HAP, hun diensten en de sfeer worden erg gemist. Bij de sekswerkers bestaan gevoelens van nostalgie over de Baan en ze missen het (gezamenlijke) gevoel dat werken op de Baan gaf.

"Je komt daar, je groet iedereen, je kent heel veel mensen daar, maar tegelijkertijd ken je eigenlijk niemand. Je kent elkaar omdat je daar bent, maar niemand kent elkaar eigenlijk echt. Maar toch creëert het wel een soort band. Soort van familiegevoel, ofzo, wat je dan krijgt." - Respondent 15

Eén sekswerker geeft aan de seks met klanten het meest te missen. Twee sekswerkers zeggen de Baan helemaal niet te missen.

“Nee hoor, uren daar staan voor 1 klant. Dat ga ik niet missen.” - Respondent 5

Hulpgebruik en -behoefte

In de interviewronde vóór de sluiting identificeerden we op basis van hulpgebruik en -behoeften vier subgroepen:

- zij die al hulp krijgen en daar tevreden mee zijn;
- zij die geen hulp willen;
- zij die pas (concrete) hulp na de sluiting willen;
- zij die wel hulp willen, maar dit nog niet aangeboden kregen.

Na sluiting zien we dat alle sekswerkers hulp aangeboden hebben gekregen. Een aantal heeft daar sindsdien ook gebruik van gemaakt. Degenen die hulp ontvangen zijn daar over het algemeen tevreden over. Tegelijkertijd zien we dat er nog onvervulde hulpbehoeften bestaan. Deze verschillende ervaringen beschrijven we hieronder.

Hulpgebruik

De hulp en ondersteuning waar sekswerkers nu gebruik van maken, varieert van intensieve trajecten met woonvoorzieningen, psychische- en verslavingshulp en werkbegeleiding tot af en toe een praatje maken. De sekswerkers met een verslaving hebben bijvoorbeeld veel te maken met hulpinstanties en krijgen onder andere hulp bij het regelen van onderdak of een woonvoorziening en worden op verschillende manieren begeleid. De hulpverlening van Belle zien de respondenten vaak als een soort toegangspoort voor verschillende vormen van hulp of als een veilige plek waar ze af en toe een praatje kunnen maken.

“Ze staan altijd klaar voor mij. Als ik iets nodig heb, of wat dan ook, of ik heb ergens een hulpvraag, dan kan ik hier wel altijd terecht.” - Respondent 15

Ze geeft aan dat Belle Hulpverlening helpt om haar “regelzaakjes” in goede banen te leiden. Niet alleen bij zaken als onderdak, maar ook als ze bijvoorbeeld een keer naar de tandarts moet. Daarnaast benadert Belle de sekswerkers ook actief. Respondent 11 heeft bijvoorbeeld af en toe contact met verschillende hulpverleners die vragen hoe het met haar gaat:

“Af en toe sms’t X en ik bel wel eens met Y of Z. Z belt me bijna elke week. Dat is leuk.” - Respondent 11

Bij sommige respondenten helpt zo’n actieve benadering bij hulpacceptatie. Respondent 9, bijvoorbeeld, realiseert zich dan pas dat ze haar kunnen helpen:

“Ik ben hier twee keer geweest. X heeft mij gebeld en vroeg me om langs te komen. Dat heb ik toen gedaan en dat was fijn. En ik heb nu ook contact met Y van de Tussenvoorziening. Die heeft voor mij geregeld dat ik 250 euro terugkrijg voor de cursus die ik volg.” - Respondent 9

Niet iedereen zit echter op de hulpverlening van Belle te wachten:

“Ik zei: je hoeft voor mij helemaal niks te regelen, dat regel ik zelf wel. Samen met m’n jobcoach, weet je. (..) Nee, ik heb daar geen behoefte aan. Toen de Europalaan dicht was hebben ze ook niet naar ons omgekeken. Dat vind ik asociaal en waardeloos. Wat wil je nu komen doen dan?” - Respondent 17

Ze hoopt dat ze vanaf 2022 kan beginnen met werken in een magazijn vlakbij haar woonplaats. Met haar jobcoach heeft ze gepland om dat langzaam op te bouwen. Deze

respondent verblijft daarnaast op een woonvoorziening waar ze ook gebruikt maakt van andere hulpverlening en waar ze tevreden mee is.

Er is ook een respondent die denkt dat de hulpverlening niet op haar zit te wachten. Ze voelt zich bezwaard om hulp te vragen of ontvangen.

“Ja en die mensen hebben natuurlijk ook geen tijd voor je. En ik moet helemaal naar Utrecht rijden. Het is niet meer zoals vroeger – je kan niet zeggen: [onderzoeker vult aan: ik loop even bij de huiskamer binnen] – nee, dat is niet meer zo. [onderzoeker: zou je het fijn vinden als ze je eens zouden bellen?] Nee, want misschien vinden ze het wel vervelend, joh. Denken ze van: we moeten er toch vanaf, dus toedeloë.” - Respondent 3

Andere vormen van hulp

Naast de hulpverlening via Belle zijn er nog een aantal andere voorzieningen waar de sekswerkers gebruik van maken. Het gaat om begeleiding naar ander werk of om organisaties die sekswerkers ondersteunen in andere regio's dan Utrecht (bijvoorbeeld P&G292 in Amsterdam).

Respondent 1 heeft bijvoorbeeld een coach die haar het afgelopen jaar begeleidde in een uitstaptraject. Deze coach hielp haar met het vinden en behalen van een opleiding en helpt haar nu met het opstarten van een zelfstandige onderneming. Ze is erg blij met deze coach, maar het traject stopt voor deze respondent te vroeg. Ze is er nog niet klaar voor en maakt zich zorgen. Deze respondent heeft ook financiële hulp gevraagd bij de gemeente waar ze woont.

Respondent 9 volgt momenteel een cursus voor een ander, praktisch beroep. Ze werd op de Baan benaderd door stichting El Roi² die haar hierbij ondersteunt:

“Via la casa de El Roi heb ik nu een cursus geregeld [voor een praktisch beroep, red.]. Daarvan moest ik zelf 250 euro betalen en zij betalen de rest [van de 1000 euro, red.]. Het is moeilijk, maar als je het wil kan het. Dit wordt mijn toekomstige werk.” - Respondent 9

Een aantal respondenten gaat af en toe naar P&G292 in Amsterdam. Bijvoorbeeld voor kleine zaken als een soa-test, een praatje of een cursus. Sommige respondenten maakten hier al gebruik van vóór de sluiting.

Onvervulde hulpbehoeften

Hoewel het huidige hulpaanbod voorziet in veel van de behoeften die de sekswerkers hebben, komen uit de interviews ook een aantal *onvervulde* hulpbehoeften naar voren. Deze hulpbehoeften zijn in te delen in enerzijds emotionele of psychische behoeften en anderzijds meer praktische behoeften. Er zit ook overlap in deze behoeften: sommige respondenten hebben zowel emotionele of psychische als praktische behoeften. Voor de emotionele en psychische behoeften geldt dat er in principe wel aanbod is, maar dat de respondenten zich hier niet van bewust zijn. Voor de praktische behoeften geldt dit deels ook, maar zien we daarnaast dat voor sommige respondenten het aanbod niet goed aansluit bij wat zij zelf vinden dat ze nodig hebben. Hieronder lichten we de behoeften toe met een aantal voorbeelden met context.

² Zie www.elroi.nl: “Stichting El Roi biedt hulp aan vrouwen en mannen die in de prostitutie werken in Midden-Nederland. De motivatie achter El Roi vindt haar grondslag vanuit een christelijke levensvisie en overtuiging.”

Emotionele en psychische behoeften

Respondent 7 vertelt in het interview direct dat het niet goed met haar gaat. Ze voelt zich vaak depressief sinds de sluiting van de Baan en zat de eerste twee maanden alleen maar thuis. Ze had zich binnen “opgesloten”.

“Ik wil graag hulp en met iemand praten. Ik moet met iemand praten.” - Respondent 7

Ze weet niet waar ze terecht kan. De onderzoeker vertelt haar dat ze Belle Hulpverlening kan bellen en dat de medewerkers van de HAP daar ook bereikbaar zijn. We geven haar de contactgegevens van Belle Hulpverlening en daar is ze erg blij mee. Ze vertelt dat de organisatie haar eerder wel hulp heeft aangeboden, maar dat ze daar niet op ingegaan is, “ik weet niet waarom niet” (respondent 7). Het lukte haar niet om zelf hulp te zoeken of om contact op te nemen met Belle Hulpverlening.

Respondent 9 kan goed met haar man praten en heeft geen behoefte aan psychische hulp. Ze heeft momenteel echter een probleem met haar kind [geanonimiseerd]. Dit durft ze niet aan haar man te vertellen omdat ze bang is dat hij boos zal worden op haar kind. Ze vertelt dat ze verder nog niemand heeft gesproken hierover. De situatie geeft haar veel stress. De onderzoeker stelt voor dat ze er misschien over kan praten met iemand van Belle Hulpverlening.

“Ik heb morgen een afspraak, ik ga het proberen. Het is ook niet goed als het een geheim is. Ik heb er veel over gehuild, dus ja, misschien is het wel goed. Soms geloof ik mijn eigen kind niet meer, dat is echt moeilijk.” - Respondent 9

Praktische hulpbehoeften

Verder hebben de sekswerkers ook meer praktische hulpbehoeften, zoals hulp bij het vinden van werk. Respondent 8 wil bijvoorbeeld graag een cursus doen voor “normaal werk”. Ze had vroeger een praktisch beroep, maar dit kan ze vanwege een rugprobleem niet meer doen. Ze heeft nu een ander praktisch beroep in gedachten, omdat ze dat ook zittend kan doen.

“Ik heb wel hulp nodig om mijn weg te vinden om werk te vinden dat bij me past. Ik zie erg op tegen het hebben van een uitkering omdat ze alles van je controleren. Dat wil ik liever niet. Maar ik weet niet goed hoe ik aan een baan moet komen.” - Respondent 8

De onderzoeker vraagt of dit soort hulp haar niet aangeboden is:

“Ja, er werden wel cursussen aangeboden, maar dat was in Utrecht. Dat wil ik op zich wel, maar het is niet handig dat het in Utrecht is, want ik woon in [woonplaats, red.]. Dat kost me steeds 20 euro aan reiskosten. En ik ben bang dat ik geen uitkering in [woonplaats, red.] kan krijgen als ik een cursus in Utrecht krijg.” - Respondent 8

Ook respondent 7 heeft behoefte aan hulp bij het vinden van werk. Het liefst zou ze sekswerk doen zoals op de Baan, maar daar lijkt geen mogelijkheid voor te bestaan. Ze geeft aan dat ze het lastig vindt om uit te zoeken wat ze kan doen, omdat ze niet genoeg informatie heeft en haar weg niet goed weet te vinden.

“Ik denk dat ander werk realistischer is. Ook door mijn leeftijd, ik ben nu 60. Ik kan knippen, kleding repareren en ik heb in de horeca gewerkt. Maar ze gaan mij toch niet aannemen want ik heb geen diploma's. Ik wil ook wel in een verpleeghuis werken voor oude mensen. Maar X [naam van een coach] heeft me geappt dat ik nu geen hulp meer kan krijgen. Als je informatie voor me hebt, dan wil ik dat graag. Ik heb wel een brief gehad van de gemeente Utrecht, maar die heb ik niet goed gelezen.” - Respondent 7

Respondent 12 geeft aan geen sociale of psychische hulp te willen. Haar problemen zijn financieel. Ze kan en wil werken, maar heeft moeite met het Nederlandse maatschappelijke systeem dat van haar vraagt dat ze eerst goed Nederlands spreekt en een opleiding doet. Ze vindt dat het hulpaanbod niet goed aansluit bij haar behoeften.

“Ik word 48 jaar volgende maand. Ik wil geen opleiding doen of schoonmaken in een hotel. Dat is voor jonge mensen. Laat me gewoon werken. Het gaat niet goed met me, maar ik ben wel oké. Normaal. Het probleem is dat ik in mijn land wil wonen. Ik heb 30.000 euro nodig om mijn huis af te maken daar en dan gaat het beter.” - Respondent 12

Toekomstplannen

In het tweede interview bespreken we ook hoe de sekswerkers hun toekomst voor zich zien en welke eventuele plannen ze hebben. In de resultaten van de eerste interviewronde maakten we onderscheid tussen respondenten die (1) wel en (2) geen sekswerk willen blijven doen en (3) daarover twijfelen. In deze beschrijving maken we een wat breder onderscheid, namelijk tussen (1) een groep die wel plannen heeft voor de toekomst en (2) een groep die dat niet heeft.

Heeft toekomstplannen

Ondanks de wisselende communicatie over de sluiting in de eerste jaren, zagen de meeste sekswerkers de sluiting al lang van tevoren aankomen. Vooral voor hen die volledig afhankelijk waren van de inkomsten van de Baan, was dit een reden om nieuwe plannen te maken. Desondanks lijkt het moeilijk om die plannen uit te voeren en de geïnterviewden passen zich aan.

“Als mijn huis af is, ga ik terug. Dat is het plan. Ik kocht in 2019 een stuk land in Ecuador om mijn huis te bouwen. Dan kan ik daarheen als de Europalaan sluit. Dat was het plan. Maar toen kwam corona en nu heb ik niet genoeg kunnen verdienen. Het huis is nog niet af. We bouwen wel verder, maar het gaat heel langzaam. Als het af is ga ik daar de winter doorbrengen en dan in de zomer in Nederland wonen. Er komt ook een winkeltje onder mijn huis. Als dat goed gaat, kan ik daar blijven en hoef ik hier niet meer te werken.” - Respondent 12

Volgens deze respondent was haar plan gelukt als de coronapandemie er niet was geweest. Ze vindt de toekomst er nu slecht uitzien en weet niet goed hoe het zal lopen.

Ook respondent 9 heeft haar plannen aangepast. Ze woont samen met haar man en was niet volledig afhankelijk van het inkomen van de Baan. Ze was in eerste instantie van plan om te stoppen met sekswerk en om een cursus te doen voor ander werk. Problemen in haar thuisland zorgen er echter voor dat ze deze plannen nu moet herzien. Ze wil sneller en meer geld verdienen.

“Ik doe mijn [omschrijving nieuwe baan] en ik ga me inschrijven bij de KvK om nog een tijdje achter de ramen te kunnen werken. Dat is mijn plan. Drie dagen achter ramen. En ik heb nu de cursus voor [een praktisch beroep, red.]. Dus ik kan niet elke dag werken. Die cursus is vermoeiend. Mijn toekomst is [beroep waar ze de cursus voor doet, red.]. Dat wil ik gaan doen bij mensen thuis.” - Respondent 9

Respondent 1 heeft duidelijke plannen, maar heeft nog wat ondersteuning nodig bij de realisatie daarvan. Ze heeft een baan voor ogen, deed daar in de afgelopen periode ook een opleiding voor, en wil als zelfstandige gaan werken vanuit huis. Ze is daarvoor al een ruimte in haar huis aan het inrichten. Ze is bijna klaar om te beginnen met dit nieuwe werk.

“De opstart is lastig zonder inkomen om te kunnen investeren. Het is moeilijk om ander werk te doen in de tussentijd vanwege [kind]. Ik heb hulp nodig om die situatie te overbruggen.”

Respondent 1

Een andere geïnterviewde ziet de komende tijd rooskleurig tegemoet. Ze was niet afhankelijk van haar inkomen van de Baan omdat ze ernaast parttime werkte (geen sekswerk) en sekswerk via een online escortplatform doet. Ze was dus minder genoodzaakt om haar toekomst te herzien.

“Ik hoorde gisteren dat ik over drie jaar met pensioen kan. Dat vind ik wel mooi. Ik wil dan graag lang op vakantie naar Italië.” - Respondent 5

Er was ook nog een respondent die vóór de sluiting geen duidelijke toekomstplannen had. Nu is dat duidelijker voor haar. Ze vond snel een nieuwe baan: “voorlopig blijf ik hier werken, dat bevalt me prima” (respondent 10).

Heeft geen toekomstplannen

Een ander deel van de sekswerkers heeft geen helder idee hoe de toekomst eruitziet of staat hier weinig bij stil. Zij vinden hun situatie nu te onzeker om te kunnen zeggen waar het heengaat.

“Dat kan ik pas zeggen als ik hier [daklozenopvang, red.] weg ben. Of als ik zicht heb op iets anders. Hier denk ik niet na over de toekomst. Dat zijn alleen maar illusies.” - Respondent 13

Ze praat wel over haar toekomst met haar begeleiders, maar heeft geen concrete plannen. Misschien wil ze vrijwilligerswerk doen. Voorlopig heeft ze nog haar twee vaste klanten bij wie ze sekswerk kan blijven doen.

Ook respondent 3 weet niet wat ze gaat doen:

“Ik zou dit nog twee jaar willen doen en dan afzakken. Dan wil ik wat anders gaan doen. Misschien ouderen helpen, ik weet niet. Niet nu al, want ik voel het nog niet. Dat zie ik over twee jaar wel.” - Respondent 3

Respondent 8 ziet op dit moment niet hoe ze verder moet. Ze is bezig met het aanvragen van een bijstandsuitkering en wil graag werken. Ze weet alleen niet hoe ze dat voor elkaar moet krijgen.

“Ik weet het niet, het is moeilijk. Ik zie nu nog geen opties. Ik baal echt dat het coronavirus de mogelijkheid om goed te sparen heeft verpest. (..) Ik zou graag een cursus willen doen en wil hulp bij het vinden van werk in [woonplaats, red.]. Ik wil geen uitkering.” - Respondent 8

Respondent 7 zit in een vergelijkbare situatie en wil graag werken. Ze wil eigenlijk ook ander sekswerk doen, maar dit vindt haar partner niet goed. Als ze bijvoorbeeld achter de ramen gaat werken, moet ze zich registreren en ze is bang dat hij er dan achter komt.

“Heel moeilijk, ik kan niets doen en ben afhankelijk van mijn vriend. Soms ben ik depressief en soms zeg ik tegen mijzelf ‘c’est la vie’. Als ik mijn vriend niet had, was ik echt in de problemen. Daarom ben ik ook voorzichtig met ander sekswerk. De enige andere optie is om terug te gaan naar Ecuador. Daar heb ik een huis dat kan ik verhuren. Dan kan ik wel leven. Maar ik wil hier wonen. In Nederland hebben ze veel respect dat ik trans ben. In Ecuador discrimineren ze me. Ik wil liever in Nederland wonen, waar alles mogelijk is.” - Respondent 7

4. Ten slotte: boodschap aan de lezers

Aan het einde van elk interview vroegen we de sekswerkers of ze een boodschap wilden meegeven aan de gemeente Utrecht en aan de lezers van dit rapport. Twee sekswerkers hadden geen boodschap. Vier sekswerkers uiten in hun antwoord zorgen of een gevoel van onrecht over dat er geen nieuwe locatie is gekomen om te tippelen. Twee sekswerkers benadrukken dat ze zich niet serieus genomen voelen en dat ze het gevoel hebben niet dezelfde rechten te hebben als andere burgers. Eén sekswerker geeft aan dat de maatschappij de situatie van de sekswerkers niet goed begrijpt. Een ander voelt zich in de steek gelaten. Haar boodschap draait om de vraag waarom ze niet nog wat langer konden doorwerken op de Baan. Hoewel de sekswerkers in de interviews vele positieve ervaringen delen over de geboden hulpverlening, uiten zij zich allen vrij negatief in deze laatste boodschap. Dit is tekenend voor de algemene houding van de sekswerkers tegenover het besluit om de tippelzone te sluiten.

Omdat we in dit onderzoek sterk hechten aan de stem van de geïnterviewde sekswerkers laten we hen nog één keer tot de lezer spreken. Hieronder volgen de quotes van alle sekswerkers die een dergelijke boodschap voor de gemeente en de lezers hadden.

Een nieuwe locatie:

“Wat ik nu om me heen hoor, van heel veel dames en klanten, is dat het een hele slechte zaak is geweest om de Baan te sluiten. Dat zien ze nu om zich heen gebeuren. De meiden werken toch wel, alleen gaan ze nu in de parken en in de binnenstad werken. Ik weet niet of je dat moet willen. Maar het gebeurt wel...”

“Ik vind het schofterig. Maak er maar wat anders van. Ze beloven je van alles. Ze hadden gewoon een andere plek beloofd. En dan komt er zogenaamd een nieuwe wethouder langs en die zegt: ‘ja ik kan er niks aan doen want ik ben nieuw’. Ja, waarom kom je dan? Waar moeten we nu heen? Ik ken iemand die is naar Essen gegaan. Maar dan moet je 2 uur rijden en betalen om te werken. Dan verdien je niks! Ik geloof er ook niks van dat er een nieuw zandpad komt. Ik vind het gewoon niet netjes. Ik heb een baan, maar dit werk zorgde ervoor dat ik een autootje kon kopen enzo. Ik vind het heel erg jammer voor alle meiden die er afhankelijk van zijn.”

“Ze hebben gewoon de beloftes niet waargemaakt. Ze hebben beloofd om een nieuwe plek te zoeken, maar dat hebben ze niet gedaan. Dat vind ik echt schandalig. Ze denken alleen maar aan zichzelf, snap je? En niet aan andere mensen. Niet aan de veiligheid van de bevolking, snap je? Want mannen blijven mannen. En er komen straks echt meer verkrachtingen en aanrandingen.”

“Ze moeten een manier vinden om mensen in dit vak die anoniem willen blijven zoveel mogelijk die kans te geven. En ook voor de mensen die bij ons komen die bepaalde wensen of behoeften hebben. Dat zou wel veiliger zijn. Het is laagdrempeliger om het werk op die manier te kunnen doen. Ik vind dat daar weer iets voor moet komen. Ik vind niet dat ze dit zo moeten houden. Ik weet niet hoe die vrouwen nu aan hun geld komen en waar. Dat is heel zorgwekkend vind ik. Iedereen kon hier terecht. Ja, dat kan niet overal. Dat laatste moet de gemeente weten. Er zijn meisjes bij die dit werk niet via [naam online escortplatform] kunnen doen – dat wordt gewoon iemand een blowjob in een parkeergarage geven, voor geen [heel weinig, red.] geld. Want je moet iets hebben. En op de Baan was er toch een soort grens, van 20, 30 euro. Mensen maken er misbruik van dat het er niet meer is en dat mensen wel geld nodig hebben. Die bescherming is weggevalen.”

We worden niet serieus genomen:

“Ze luisteren niet naar ons. Ze hebben nooit naar ons geluisterd. We hebben helemaal geen macht. We zijn door iedereen in de steek gelaten. We zijn niet zoals de dochters van de koning of president waar naar geluisterd wordt. Als ze iets van een hart hadden dan hadden ze samen met ons naar een oplossing gezocht. Maar het bleef bij woorden. Waarom? Waarom hebben ze niet naar ons geluisterd? We zijn niemand, ik ben maar een meisje die op straat werkt. We doen er niet toe. Ik wil werken, maar ik heb niet de juiste diploma's. Ik wil werken, maar spreek niet goed Nederlands. Is dat nou echt allemaal nodig? Ik kan toch prima in de verzorging werken? Bijvoorbeeld mensen met lichamelijke problemen helpen revalideren, ze wassen, met ze wandelen... Daar hoeft je toch geen perfect Nederlands voor te kunnen? Of allerlei diploma's te hebben? Waarom kan ik dat niet gewoon doen? Dat zou ik willen. Dat de gemeente zo'n werkplek voor me regelt zodat ik dat kan proberen. Dat kunnen ze wel, maar ze willen het niet regelen. Ik kan wel met de gemeente praten, maar ze luisteren toch niet. Ze hebben maar één manier en dat is: opleidingen en Nederlands leren. Daar ben ik te oud voor. Daar heb ik geen tijd voor.”

“Open een andere straat waar we kunnen werken! We hebben hier allemaal heel lang gewerkt, ik 8 jaar. Dat is niet makkelijk om daar ineens mee te stoppen en iets anders te doen. We worden gewoon gediscrimineerd. Als ze een fabriek sluiten en iedereen ontslaan kun je dat ook niet zomaar doen. Dan moet je mensen een ontslagvergoeding betalen. We krijgen niets. Ons werk is blijkbaar minder waard. Dat is onrechtvaardig. We hebben niet dezelfde rechten als anderen. Tegen de lezers wil ik zeggen, help ons met deze situatie.”

We doen dit omdat we het nodig hebben:

“Het is belangrijk dat mensen weten dat wij sekswerkers een hart hebben. Niemand kent onze geschiedenis. Er zijn veel vragen over het 'waarom' van ons werk. Het sekswerk is er niet alleen om van te genieten, of voor de gemeente. Nee het is anders. We zijn hier gekomen en doen dit werk om onze families te helpen. Dit is wat we kunnen. Voor immigranten is dit een heel erg moeilijk land, door alle regels. We zijn er niet voor entertainment. We doen dit omdat we het nodig hebben.”

Ik voel me in de steek gelaten:

“Het is niet goed afgerond met onze toekomst. Ik voel me echt in de steek gelaten. Ze zouden mij op weg helpen. Ik heb alles gedaan wat ik moest doen van hen, maar het lukt niet. Ik heb hulp nodig. Mijn geld is op en ik kan nu niks meer. Ik kan niet eens naar de kapper.”

Waarom konden we niet nog even doorgaan?

“Waarom? Waarom is het dicht? Eerst het Zandpad, daarna de ramen in het centrum. Ik begrijp het niet. En waarom kon het niet langer open blijven? Het duurt nog zo lang voordat ze er gaan bouwen. De bouwvakkers zijn toch om 17:00 uur weg en wij beginnen om 19:00 uur. Dan hadden we toch gewoon nog een tijd kunnen doorwerken? (..) Ik vind het gewoon helemaal klote.”

5. Conclusies en aanbevelingen

5.1 Conclusies

Lockdownsituatie

Op het moment dat we de sekswerkers voor het eerst spreken is de tippelzone nét weer geopend na een lockdown vanwege corona. De tippelzone is dan nog één maand open voordat de Baan voorgoed sluit. Het is niet verrassend dat deze tijdelijke sluiting grote invloed heeft op de situaties en behoeften van de sekswerkers tijdens de eerste interviewronde vóór de sluiting. Voor sommige sekswerkers was de lockdown een periode van zelfreflectie en gaf het ruimte om stappen te zetten. Weg van het sekswerk. Tegelijk brengt de lockdownperiode veel problemen en schopt het plannen in de war. Dit geldt natuurlijk voor veel groepen in de samenleving. Voor de sekswerkers van de tippelzone in Utrecht komt daar nog bij dat zij nu voorgoed hun werkplek kwijt zijn.

Baan en inkomen kwijt

Een aantal sekswerkers heeft naast inkomsten van de Baan een ander inkomen. Voor hen is de economische impact van de sluiting dus kleiner. Het hebben van andere inkomstenactiviteiten naast de Baan lijkt ook erg bepalend te zijn voor hoe de overige impact wordt ervaren. De meeste sekswerkers die we spreken die volledig afhankelijk waren van de Baan ervaren na de sluiting veel stress, depressieve gevoelens en hebben moeite om ander werk te vinden. De sekswerkers die naast de Baan een andere inkomstenbron hadden (zoals ander sekswerk, een parttimebaan of een uitkering) of die rond kunnen komen van het inkomen van hun partner lijken minder impact te voelen van de sluiting. Wel vinden ze allen het wegnemen van de werkplek - zonder het bieden van een alternatief - onrechtvaardig en maken zich zorgen om de veiligheid van sekswerkers en de samenleving.

Hulpgebruik en -behoeften en communicatie

Het is merkbaar dat de betrokken zorginstellingen en afdelingen van de gemeente Utrecht in aanloop naar de sluiting veel hebben gedaan om hulp te bieden aan de sekswerkers. Een aantal sekswerkers is al een tijd in beeld bij dergelijke hulpverlening en maakte gebruik van persoonlijke begeleiding, verslavingshulp, nachtopvang of financiële bewindvoering. We spreken ook een sekswerker die ongeveer één jaar voor de sluiting hulp van een persoonlijke coach krijgt bij een uitstaptraject. Toch geeft het merendeel van de sekswerkers aan geen gebruik te maken van hulp als we ze spreken vóór de sluiting. Sommigen zeggen dat dit hen niet is aangeboden maar dat ze het wel willen, anderen willen pas hulp na de sluiting, en een aantal sekswerkers wil geen hulp. De hulpverleners die we spreken, vinden het moeilijk voor te stellen dat er geen hulp is aangeboden. Omdat dit wel zo werd ervaren door een aantal sekswerkers, adviseerden we de gemeente tijdens de tussentijdse evaluatie van de eerste interviewronde om het aanbieden van hulp te blijven herhalen en om dit via persoonlijk contact te doen.

In de interviewronde na de sluiting beamen alle sekswerkers die we spreken dat hulp is aangeboden. Een aantal heeft daar sindsdien ook gebruik van gemaakt. Het blijkt bijvoorbeeld dat een persoonlijk telefoongesprek (soms meerdere) vanuit de hulpverleners naar de sekswerkers een aantal sekswerkers overtuigt om langs te gaan bij Belle Hulpverlening. In enkele gevallen hebben wij als onderzoekers de sekswerkers in de interviews (nogmaals) gewezen op het hulpaanbod en hen daarmee (wanneer gewenst) in contact gebracht. Deze langdurige en herhaaldelijke inzet op contact zoeken en hulp aanbieden lijkt in een aantal gevallen te helpen bij hulpacceptatie. Dit doet vermoeden dat voor sommige sekswerkers het vertrouwen van hulp en accepteren dat je het nodig hebt tijd kost. Mogelijk komt dit doordat de meeste sekswerkers al lang gewend zijn om voor zichzelf

te zorgen. Een aantal geeft daarnaast aan moeite te hebben met de Nederlandse cultuur en maatschappij met al haar regels. Hulpverlening en de gemeente worden gezien als onderdeel daarvan en dus laten zij zich hier liever niet mee in.

De hulp waar sekswerkers sinds de sluiting gebruik van maken varieert van psychische hulp en ondersteuning bij het zoeken naar werk tot af en toe een praatje maken. Deze hulp wordt voor een groot deel gefaciliteerd door Belle Hulpverlening. Daarnaast zien we dat (job)coaches, stichting El Roi en P&G292 (in Amsterdam) ondersteuning faciliteren. We zien echter ook nog onvervulde hulpbehoeften na de sluiting. Dit zijn enerzijds emotionele en psychische behoeften, zoals de mogelijkheid om met iemand (al dan niet een professional) te praten. En anderzijds praktische behoeften, zoals hulp bij het vinden van de weg op de arbeidsmarkt. Beide vormen van hulp lijken grotendeels binnen het bereik van Belle Hulpverlening en het aanbod van de gemeente te vallen. Echter, de ondersteuning bij het vinden van werk, zoals het aanbod van (taal)cursussen en opleidingen, sluit niet bij alle sekswerkers goed aan. Zij vinden zichzelf bijvoorbeeld te oud om eerst een opleiding te doen en willen het liefst zo snel mogelijk aan het werk.

Toekomstperspectief

Als we kijken naar het toekomstperspectief van de sekswerkers dan is er een groep mét plannen en een groep die nog niet weet wat ze willen (of kunnen). De groep met toekomstplannen heeft ideeën over wat voor werk ze kunnen doen of zijn daar al mee begonnen. Echter, bij bijna al deze sekswerkers lijkt de weg om hun plannen te realiseren niet gemakkelijk. Er moet bijvoorbeeld nog veel geld verdiend worden (bijvoorbeeld voor een huis in het thuisland), het aanvragen van een uitkering verloopt moeizaam, de thuissituatie is ingewikkeld of er moet eerst nog een opleiding gedaan worden (naast het werken). Degenen zonder plannen lijken op dit moment overweldigd te zijn door hun situatie, waardoor er geen ruimte is om na te denken over de toekomst. Bij sommigen is deze situatie ontstaan door de sluiting van de Baan en bij anderen was dit al moeilijk omdat ze bijvoorbeeld met dakloosheid en/of verslaving kampen.

5.2 Methodologische reflecties

Een kracht van dit onderzoek is de succesvolle werving van sekswerkers voor een interview op de tippelzone. Slechts twee van de aangesproken sekswerkers wilden of konden niet deelnemen aan een interview. Ook het feit dat we de meeste sekswerkers twee keer hebben gesproken is een sterk punt omdat we daardoor een vertrouwensband met de geïnterviewden konden opbouwen. Daarnaast gaf dit ons de mogelijkheid om de situaties rondom de sluiting uit te vragen terwijl ze ontstonden en om deze beter in context te plaatsen. Ook spraken we met de sekswerkers over veel verschillende leefgebieden, wat ons een breed beeld gaf van hun situatie.

Dit onderzoek kent daarnaast een aantal methodologische beperkingen. Zo is een aanzienlijk deel van de personen met een vergunning om sekswerk te doen op de Baan niet geïnterviewd. Van de in totaal 48 vergunninghouders, interviewden wij 17 personen in de eerste interviewronde en 13 personen in de tweede interviewronde. Mogelijk geeft ons onderzoek dus geen volledig beeld van alle situaties die zijn ontstaan rondom de sluiting van tippelzone. Wel vermoeden we, op basis van toetsende gesprekken met betrokken hulpverleners, dat de resultaten in hoge mate representatief zijn voor de groep die kort voor de sluiting nog op de Baan werkte. De groep die eerder stopte met sekswerk op de Baan is waarschijnlijk minder vertegenwoordigd. Het gaat bijvoorbeeld om sekswerkers die tijdens de coronalockdown van de Baan overstapten op ander (seks)werk of die een uitstap- of ander hulpverleningstraject zijn gestart.

Verder interviewden we de meeste sekswerkers in de eerste interviewronde ter plekke op de tippelzone – tijdens werktijd. Dit had mogelijk een nadelige uitwerking op de kwaliteit van de interviews. Op zulke momenten zijn de sekswerkers bezig met geld verdienen, waardoor de interviews mogelijk 'afgeraffeld' worden om vervolgens snel weer aan het werk te kunnen.

De onderzoekers hadden inderdaad de indruk dat enkele sekswerkers op momenten gehaast of 'kortaf' waren in de interviews. Mogelijk missen we hierdoor belangrijke informatie over hun situaties. Daarentegen spraken we de meeste sekswerkers een tweede keer in een andere setting die wel ruimte en rust bood. Het is een beperking, alsmede een kracht, van dit onderzoek dat de ervaringen en perspectieven van sekswerkers centraal staan. Het biedt enerzijds geen volledige informatie om de inzet van de gemeente en hulpverlening te evalueren, maar geeft inzicht in hoe deze inzet werd ervaren. Het is anderzijds een kracht, omdat dit perspectief nu ontbreekt en dit juist een beeld geeft van hoe het hulpaanbod invulling krijgt in de leefwerelden van de sekswerkers. Ten slotte beïnvloedde ook de coronapandemie deze ervaringen en perspectieven. Dit maakt het lastig om op basis van dit onderzoek uitspraken te doen over hulpbehoeften van sekswerkers buiten deze context.

5.3 Aanbevelingen

In 2018 onderzocht Onderzoeksinstituut IVO ook het perspectief van de sekswerkers op de toen aangekondigde sluiting.³ We deden toen de volgende aanbevelingen:

- Bied individueel maatwerk;
- Sluit aan bij de wereld van sekswerkers zelf (bijvoorbeeld met behulp van ervaringsdeskundige hulpverlening);
- Begin snel met een voortraject om het vertrouwen van de sekswerkers te winnen;
- Bied alle sekswerkers een natraject bij sluiting van de Baan;
- Zorg voor intensieve samenwerking tussen verschillende betrokken partijen en gemeenten (gestuurd door casusregisseur);
- Stel de sluitingsdatum van de tippelzone vast en communiceer deze datum richting de sekswerkers.

Het huidige onderzoek betreft geen beleidsevaluatie. Op basis van de resultaten kunnen we wel een indruk geven van hoe de onderwerpen van de voorgaande aanbevelingen zijn ervaren door de sekswerkers. Zo blijkt uit de interviews met de sekswerkers dat geprobeerd wordt om maatwerk aan te bieden aan de sekswerkers en dat al lange tijd is ingezet op een voortraject, waarbij verschillende betrokken partijen en de gemeente intensief met elkaar samenwerken. Ook is er meer duidelijkheid gekomen over de sluitingsdatum. We hebben niet vernomen of er ervaringsdeskundigen zijn ingezet en of de samenwerking tussen verschillende betrokken partijen tot stand is gekomen.

De maatregelen die zijn genomen vanuit het perspectief van de gemeente zijn beschreven in de Introductie (1.2 Achtergrondinformatie, p. 5). Hieruit blijkt dat de gemeente alle aanbevelingen uit ons vorige onderzoek op een bepaalde manier heeft geadresseerd. Tegelijk constateren we dat niet iedereen bereikt is bij het aanbieden van hulp. Sommige sekswerkers ervaren zelfs dat hen geen hulp is aangeboden tijdens de eerste interviewronde. Mogelijk is dit wel gebeurd, maar is dit niet goed geland bij alle sekswerkers. We zien wel dat herhaalde en persoonlijke pogingen om de sekswerkers te bereiken – ook na de sluiting – resultaat hebben gehad op het gebied van hulpacceptatie.

Aanbevelingen 2021

De belangrijkste aanbevelingen die uit het huidige onderzoek voortvloeien, zijn voor een groot deel in lijn met de eerdere aanbevelingen en de inzet die al gedaan is door de gemeente. Dit betekent dat deze inzet al goed aansluit bij de behoeften en ervaringen van sekswerkers die we met dit onderzoek hebben opgehaald. Dit betekent ook dat we aanbevelen hier nog niet mee te stoppen.

³ Van de Baan – Een onderzoek naar sekswerkers op de tippelzone in Utrecht. De Wit, Martinelli, Barendregt & van Straaten. IVO, Rotterdam: Februari 2018. Zie <https://ivo.nl/publicaties/van-de-baan/>

De aanbevelingen hebben we verdeeld in enerzijds aanbevelingen voor de zorg en ondersteuning van de sekswerkers die op de Baan werkten en anderzijds meer algemene aanbevelingen voor toekomstig sekswerkbeleid.

Aanbevelingen zorg en ondersteuning (ex-)sekswerkers van de Baan

1. Blijf de sekswerkers actief en op een persoonlijke manier benaderen

In de loop van het huidige onderzoek werd duidelijk dat de acceptatiebereidheid voor het hulpaanbod groter werd. De realiteit van de definitieve sluiting zorgde er bij sommige sekswerkers voor dat ze niet anders konden dan hulp vragen. Dit had tijd nodig en kan voor sommige sekswerkers nog steeds tijd nodig hebben. We zien dat de telefoontjes en gesprekken met bekende hulpverleners (van de HAP) goed vallen bij de sekswerkers. We bevelen daarom aan hulp, ondersteuning en een luisterend oor nog een tijd na de sluiting aan te blijven bieden aan hen die dit nog nodig hebben. Ook om te bepalen of iemand hulp nodig heeft bevelen we aan om dit meerdere malen te vragen verspreid over een langere periode. Het helpt om hierbij hulpverleners in te zetten die de sekswerkers goed kennen en vertrouwen. Maak zo duidelijk dat de sekswerkers nog steeds kunnen aankloppen voor hulp, ook al is de tippelzone gesloten. En zorg dat de hulpverleners doorverwijzing kunnen faciliteren naar andere gemeenten.

2. Sluit aan bij de verschillende situaties en leefwerelden van de sekswerkers

Ons onderzoek laat zien dat er uiteenlopende situaties zijn waarin sekswerkers van de Baan verkeren. Er zijn sekswerkers met een verslaving zonder stabiele woonsituatie, alleenstaande moeders met kinderen, sekswerkers met een vaste partner en sekswerkers die familie in het buitenland ondersteunen met hun werk. Om die verschillende doelgroepen goed te bereiken is het belangrijk dat er maatwerk wordt geboden dat aansluit bij deze verscheidenheid aan situaties en leefwerelden. De hierop volgende aanbevelingen doen hier concretere suggesties voor. Daarnaast hadden sommige sekswerkers moeite met de Nederlandse taal en cultuur. Ervaringsdeskundigen met migratieachtergronden (gelijk aan die van de sekswerkers) kunnen hierbij mogelijk behulpzaam zijn.

3. Zorg voor een alternatief aanbod bij ondersteuning voor werk en inkomen

Ook na de sluiting zijn er sekswerkers die wel hulp willen, maar niet de hulp die momenteel wordt aangeboden. Ze lopen vast op de nadruk die momenteel lijkt te liggen op opleidingen of (taal)cursussen. Ons onderzoek laat zien dat inkomsten en financiële afhankelijkheid belangrijke factoren zijn in hoe de sluiting wordt ervaren. Een alternatief aanbod dat directer gericht is op de arbeidsmarkt en op de wens om (zo snel mogelijk) geld te verdienen kan deze behoefte mogelijk faciliteren. Denk hierbij bijvoorbeeld aan verbinding met commerciële initiatieven of leerwerktrajecten, waarbij tijdens een opleiding al gewerkt en geld verdiend kan worden.

4. Bied langdurige hulp

Voor één van de respondenten die we spraken in dit onderzoek stopte de ondersteuning bij haar uitstaptraject te vroeg, volgens de sekswerker zelf en haar coach. Ze is goed op weg, maar nog niet zo ver dat ze een nieuw inkomen heeft kunnen vergaren. Ook lijkt de overdracht naar een andere gemeente niet goed te verlopen. We raden daarom aan om hulptrajecten en met name uitstaptrajecten en begeleiding naar nieuw werk niet te stoppen voordat dit nieuwe werk gevonden is. Zorg daarnaast voor continuïteit en een warme overdracht naar andere gemeenten en hulpverlening.

Aanbevelingen toekomstig prostitutiebeleid**5. Betrek sekswerkers bij prostitutiebeleid**

In de interviews vertellen de sekswerkers dat ze het niet eens zijn met de sluiting van de tippelzone en vooral niet met het feit dat er geen nieuwe plek komt om te tippelen. Ze voelen zich niet gehoord en ervaren hierbij een gevoel van onrecht. We bevelen aan om sekswerkers in de toekomst te betrekken bij het maken van beleid. Hierbij is het belangrijk dat het betrekken van sekswerkers op verschillende niveaus gebeurt: van het informeren en raadplegen van sekswerkers tot adviseren en coproduceren van beleid (denk hierbij bijvoorbeeld aan de Participatieladder). Idealiter krijgen sekswerkers ook een stem om mee te beslissen over toekomstig beleid. Dit zal vermoedelijk leiden tot beleid dat beter aansluit bij hun situaties en behoeften en zorgen voor meer draagvlak voor beleid. Onderzoek uit Nieuw-Zeeland laat bijvoorbeeld zien hoe en waarom sekswerkers de hervorming van de sekswerkwet stimuleerden en hoe zij de beleidsresultaten hiervan beïnvloedden.⁴ Goedkeuring van niet-sekswerkers voor de decriminalisering van sekswerk werd gemotiveerd door het Nieuw-Zeelandse Prostituees Collectief (NZPC) en vond voornamelijk plaats binnen een kader van mensenrechten en *harm reduction* (schadebeperking).

6. Zorg voor een gevarieerd aanbod aan veilige werkplekken voor sekswerk

Uit huidig onderzoek kunnen we afleiden dat verschillende vormen van sekswerk niet inwisselbaar zijn. Alle sekswerkers die we spreken hebben ervaring met andere vormen van sekswerk, zoals afspraken via een online escortplatform, thuis afspreken bij vaste klanten, raamprostitutie, in clubs en op tippelzones in het buitenland. Enkele sekswerkers hebben voorkeur voor het werk via een online escortplatform, omdat het meer verdient. Het is echter niet voor alle sekswerkers mogelijk om dat (op een veilige manier) te doen. De tippelzone in Utrecht bood bepaalde randvoorwaarden die het voor deze groep prettig en/of passend maakte om er te werken. Het was er veilig, je aanwezigheid was vrijblijvend (komen en gaan wanneer je wilt), je had geen baas of (huur)kosten en je kon altijd terecht bij de HAP (voor benodigdheden, koffie en thee of een praatje). Onze aanbeveling is om met dit soort praktische randvoorwaarden rekening te houden in het aanbod.

⁴ *Changing Minds and Changing Laws: How New Zealand Sex Workers and Their Allies Shaped Decriminalisation in New Zealand*. Aroney, E. (2021) Sexuality Research and Social Policy volume 18, pages 952–967 (2021)

Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 4.1 lid 4	Buiten reikwijdte verzoek	1
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	1, 10